

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**ULOGA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U SISTEMU
SIGURNOSTI: STUDIJA SLUČAJA ADRIATIC OSIGURANJE
D.D. SARAJEVO**

-magistarski rad-

Kandidat:

Azmir Horman

Broj indexa: 726/II-SPS

Mentor:

Prof. Dr. Zlatan Bajramović

Sarajevo, Septembar 2024.

Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti: Studija
slučaja Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo

Azmir Horman

2024

ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**ULOGA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U SISTEMU
SIGURNOSTI: STUDIJA SLUČAJA ADRIATIC OSIGURANJE
D.D. SARAJEVO**

-magistarski rad-

Kandidat:

Azmir Horman

Broj indexa: 726/II-SPS

Mentor:

Prof. Dr. Zlatan Bajramović

Sarajevo, Septembar 2024.

Sadržaj

Skraćenice.....	3
Popis tabela i slika	4
Uvod	5
I. Teorijske osnove rada	7
II. Metodološki okvir rada	7
1. Problem istraživanja	7
2. Predmet istraživanja.....	7
2.1. Kategorijalno pojmovni sistem.....	7
3. Ciljevi istraživanja	8
3.1. Naučni cilj	8
3.2. Društveni cilj.....	8
4. Sistem hipoteza	8
4.1. Generalna hipoteza	8
4.2. Posebne - pojedinačne hipoteze	8
4.3. Sistem varijabli.....	9
4.4. Sistem indikatora.....	9
5. Način istraživanja.....	9
6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja	9
7. Vremenska i prostorna određenost istraživanja	10
1. Sistem sigurnosti	11
1.1. Pojam sigurnosti.....	11
1.2. Pojam sistema sigurnosti.....	14
1.3. Mjere sistema nacionalne sigurnosti	16
2. Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini.....	17
3. Sistem privatne sigurnosti	20
3.1. Privatna sigurnost u Bosni i Hercegovini.....	21
3.2. Fizičko osiguranje kao funkcija privatnog sistema sigurnosti	22
3.3. Organizacioni oblici službe osiguranja.....	22
3.4. Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije.....	25
4. Teorijske odrednice osiguravajućih društava.....	26
4.1. Razvoj i pojam djelatnosti osiguranja.....	26
4.2. Karakteristike, uloge i funkcije osiguravajućih društava	29
4.3. Klasifikacija osiguranja	31

4.3.1.	Vrste neživotnih osiguranja	33
4.3.2.	Vrste životnih osiguranja	39
5.	Tržište osiguranja u Bosni i Hercegovini.....	40
5.1.	Tržište osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine	40
5.2.	Zaštitni fond Federacije Bosne i Hercegovine	47
5.3.	Tržište osiguranja Republike Srpske	48
5.4.	Zaštitni fond Republike Srpske	50
5.5.	Tržište osiguranja Brčko distrikta	52
5.6.	Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini.....	52
5.6.1.	Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Federaciji Bosne i Hercegovine	52
5.6.2.	Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Republici Srpskoj	56
5.7.	Agencije za nadzor osiguranja	57
5.7.1.	Agencija za nadzor Federacije Bosne i Hercegovine	57
5.7.2.	Agencija za osiguranja Republike Srpske.....	61
5.8.	Aktuar	63
6.	Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti	65
7.	Studija slučaja Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo.....	70
7.1.	Historija nastanka Adriatic osiguranja.....	70
7.2.	Vrste osiguranja.....	72
7.3.	Poslovni uspjesi Adriatic osiguranja	74
	Zaključak.....	77
	Bibliografija.....	79

Skraćenice

Skraćenica	Puni naziv	Engleski naziv
BiH	Bosna i Hercegovina	
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine	
RS	Republika Srpska	
NATO	Sjevernoatlanski savez – partnerstvo za mir	The North Atlantic Treaty Organization
EU	Europska unija	European Union
NADOS	Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine	
KM	Konvertibilna marka	
ISAP	Internacionalni standard aktuarske prakse	

Popis tabela i slika

Tabela 1. Vrste neživotnih osiguranja.....	32
Tabela 2. Vrste životnih osiguranja.....	33
Tabela 3. Osiguranja koja su registrovana na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine	46
Tabela 4. Osiguranja registrovana u RS-u i grupe osiguranja kojima se bave.....	50
Slika 1. Maslowa hijerarhija potreba.....	11
Slika 2. Učesnici u poslovima osiguravajućih društava	28
Slika 3. Dijagram premije osiguranja 2012 - 2022	41
Slika 4. Komparacija banka i osiguranja u finansijskom sektoru	42
Slika 5. Logo Adriatic osiguranja d.d. Sarajevo	71

Uvod

Osiguranje je djelatnost koja postoji od davnina. Čovjek je od davnina primjenjivao različite metode upravljanja rizicima u cilju da obezbjedi sigurnost u odnosu na buduće ishode. Od prvobitne ljudske zajednice čovjekov život i imovina bili su ugrožavani raznim vrstama rizika, tako da je ljudsko društvo od samog svog postojanja uvidjelo neophodnost zaštite sebe, svojih članova porodice i materijalnih sredstava. Mnogi pojedinci udruživali su dio svojih sredstava kako bi pomogli drugim pojedincima koji pretrpe gubitak te su tako formirali grupe pojedinaca koje su omogućavale veću bezbjednost i pružanje pomoći članovima grupe koji bi pretrpjeli štetu kada ona nastane. Savremenom čovjeku i privrednom subjektu više nije dovoljno udruživanje u neformalne grupe kako bi se obezbjedila zaštita od rizika, kao što je gubitak života, zdravlja i imovine, finansijska nesigurnost u starosti ili odgovornost od štete pričinjene trećim licem zbog toga što je izloženost rizicima veća nego ranije. Danas, osiguravajuća društva predstavljaju nosioce djelatnosti osiguranja koji udružuju rizike pojedinih osiguranika koji mogu biti pojedinci ili privredni subjekti u takozvane zajednice rizika.

Ovaj rad se sastoji iz sedam cjelina:

- *Sistem sigurnosti;*
- *Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini;*
- *Sistem privatne sigurnosti;*
- *Teorijske odrednice osiguravajućih društava;*
- *Tržište osiguranja u Bosni i Hercegovini;*
- *Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti;*
- *Studija slučaja Adriatic osiguranja d.d. Sarajevo.*

U poglavlju pod nazivom „Sistem sigurnost“ obrađen je pojam sigurnosti, njegov nastanak i razvoj, pojam i definicija sistema sigurnosti, te mjere sistema nacionalne sigurnosti.

„Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini“ govori o pojavi i razvoju sistema unutar Bosne i Hercegovine, o nastanku države kao i o Ustavu Bosne i Hercegovine.

U cjelini pod naslovom „Sistem privatne sigurnosti“ dotakli smo se privatizacije sigurnosnog sistema u Bosni i Hercegovini, te njegovom raslojavanju i pojavi prvih sigurnosnih kompanija.

Razvoj i pojam djelatnosti osiguranja, karakteristike, uloge i funkcije osiguravajućih društava kao i klasifikacija osiguranja tema je poglavlja pod nazivom „Teorijske odrednice osiguravajućih društava“.

U djelu „Tržište osiguranja u Bosni i Hercegovini“ dotakli smo se tržišta osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko distrikta kao i o zakonskim okvirima i definiranjem poslova osiguranja.

„Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti“ predstavlja srž rada u kome su povezane prethodne cjeline, te definisana uloga osiguravajućih društava u finansijskom i sigurnosnom sistemu modernih država.

Poglavlje „Studija slučaja Adriatic osiguranja d.d. Sarajevo“ je dio gdje je predstavljeno Adriatic osiguranje kao jedno od osiguravajućih društava koje posluje na nivou države Bosne i Hercegovine, njegova ponuda vrsta osiguranja, kao i poslovni uspjesi ovog osiguravajućeg društva.

I. Teorijske osnove rada

Sigurnost, historijski gledano, javlja se od samog nastanka čovjeka i njegovog udruživanja sa drugima osnivajući zajednice zarad zaštite sebe i svojih materijalnih dobara. Nastankom i razvojem države sve poslove vezane za sigurnost preuzima država i pod pojmom sigurnosti u tom tradicionalnom shvatanju podrazumijeva se sigurnost države. U modernom shvatanju sigurnosti čovjek je na prvom mjestu i pod pojmom sigurnosti misli se na osjećaj sigurnosti pojedinca i društva. Osiguravajuća društva nastala su kao odgovor na potrebe pojedinaca i društva u cjelini sa zadatkom da preuzmu rizik i osiguraju ih od eventualnih neželjenih događaja.

II. Metodološki okvir rada

1. Problem istraživanja

Osnovni problem istraživanja u okviru rada odnosi se na sigurnost osiguravajućih društava, u kojoj mjeri učestvuju i kako utiču na ukupnu sigurnost tako i na segmente zloupotrebe ovog dijela sigurnosti.

2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja jeste uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti, sa posebnim osvrtom na sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine na primjeru Adriatic osiguranja d.d..

2.1. Kategorijalno pojmovni sistem

Osnovni pojmovi ovog rada jesu sigurnost, sigurnosni sistemi i osiguravajuće društvo. Sigurnost je u modernističkim naukama predstavljena kao osjećaj pojedinca ili društva, a u osnovi predstavlja odsustvo opasnosti i uzroka nesigurnosti. Sigurnosni sistem predstavlja skup podsistema prema kojim funkcioniše država i društvo, a u svojoj osnovi ima cilj omogućiti sigurnost građanima. Osiguravajuće društvo je pravni subjekt koji se bavi poslovima osiguranja. Bavi se preuzimanjem rizika štetnog događaja, te prema svojim formulama pravi ponude za moguće štetne događaje, njihova otklanjanja ili ublažavanje.

3. Ciljevi istraživanja

Osnovni cilj završnog rada je istraživanje uloge osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti sa fokusom na Adriatic osiguranje d.d.. Cilj je pružiti sveobuhvatan pregled dostupnih empirijskih istraživanja odnosa između osiguravajućih društava i sistema sigurnosti kako bi se identifikovale osnovne karakteristike navedenog odnosa, kao i postaviti temelj za buduća istraživanja ove teme.

3.1. Naučni cilj

Naučni cilj ovog rada predstavlja ukazivanje na važnost osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti, kao i njegov uticaj na kvalitetu života pojedinca.

3.2. Društveni cilj

Društveni cilj predstavlja podizanje svijesti o važnosti osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti.

4. Sistem hipoteza

Hipoteze predstavljaju odgovore na probleme koji se istražuju. Hipoteza treba da bude adekvatna predmetu istraživanja, povjerljiva i potvrđena određenim teorijsko – praktičnim postupkom. Prvo se postavlja opća, generalna hipoteza koja se treba odnositi na cjelinu predmeta istraživanja i izražavati generalni stav. Iz opće hipoteze se potom izvode pojedinačne hipoteze. Posebne, odnosno pojedinačne hipoteze odnose se na konkretizovan dio generalne hipoteze.

4.1. Generalna hipoteza

Obzirom na iskazani problem istraživanja i cilj rada, generalna hipoteza bi bila: „Osiguravajuća društva su izrazito značajna u sistemu sigurnosti“.

4.2. Posebne - pojedinačne hipoteze

Hipoteza 1: „Napretkom i razvojem sistema sigurnosti, osiguravajuća društva sve više dobijaju na značaju“.

Hipoteza 2: „Moderni sistem sigurnosti uvodi sigurnost pojedinca i njegove imovine, te privatnu sigurnost uz državnu sigurnost“.

4.3. Sistem varijabli

Varijable, odnosno promjenjive su neizostavni faktori svake hipoteze. U svakom istraživanju postoje dva osnovna tipa varijabli: nezavisne koje imaju konstantan i stalan uticaj, te zavisne koje se mijenjaju zavisno od tog uticaja. U ovom radu nezavisnu varijablu predstavlja sam sistem sigurnosti, dok zavisnu varijablu predstavlja uloga osiguravajućih društava u tom sistemu.

4.4. Sistem indikatora

Za svaku hipotezu, neophodno je odrediti indikatore, tj. vrstu podataka do kojih se istraživanjem može doći, a koji mogu da ponište ili potvrde samu hipotezu. U skladu sa postavljenim hipotezama, indikatori se mogu okarakterisati kao: "Podaci koji se odnose na stari sistem sigurnosti koji je označavao sistem sigurnosti kao državnu sigurnost" i "Poređenje modernog shvatanja sigurnosnog sistema u odnosu na tradicionalno poimanje sistema sigurnosti".

5. Način istraživanja

Način istraživanja može se shvatiti kao sistem misaonih i tehničkih postupaka kojima se realizuje istraživanje. Način istraživanja direktno zavisi od osobina i strukture predmeta istraživanja, ciljeva istraživanja, postavljenih hipoteza i razvijenosti metodoloških saznanja. U radu su korišteni kombinovani izvori podataka (knjige, naučni radovi, web izvori, nastavni materijali, akademski članci). Osnovni način istraživanja korišten u radu jeste metoda analize u kombinaciji sa metodama deskripcije, metodama klasifikacije, induktivnim, te komparativnim metodama.

6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost ovog istraživanja ogleda se u činjenici da će se na samom kraju potvrditi stečena saznanja o predmetu istraživanja, dati prognoza za dešavanja u budućnosti i time obogatiti i osvježiti postojeća znanja koja se odnose na navedeni predmet istraživanja. S druge strane, društvena opravdanost istraživanja ogleda se u njegovoj mogućnosti da pomogne u rješavanju nekih društvenih problema, odnosa ili procesa. U ovom slučaju, proizilazi iz činjenice da postoji potreba za povećanjem svijesti o važnosti uloge osiguravajućeg društva u sistemu sigurnosti kao i važnost zaštite pojedinca i njegove privatne imovine, kao i osjećaja lične sigurnosti u cjelokupnom sistemu.

7. Vremenska i prostorna određenost istraživanja

Vremenska određenost istraživanja odnosi se na period koji obuhvata predmet istraživanja. U ovom slučaju, radi se o periodu od nastanka sistema sigurnosti te njegovog razvoja do modernog doba s posebnim fokusom na 2022. godinu i Adriatic osiguranje d.d.. Kada je riječ o prostornom određivanju, ono se odnosi na prostor koji će istraživanjem biti obuhvaćen. U navedenom slučaju, prostorna određenost istraživanja obuhvata Adriatic osiguranje d.d. koje djeluje na teritoriji Bosne i Hercegovine.

1. Sistem sigurnosti

1.1. Pojam sigurnosti

U savremenom svijetu pojam sigurnosti zauzima prioritarno mjesto u svim vrstama društvenih djelatnosti. Da bi se potpunije shvatio i objasnio pojam sigurnosti potrebno je dati uvid u retrospektivu razvoja pojma sigurnosti. Čovjek je kroz svoj razvoj imao različite odnose sa drugim ljudima, sa prirodom te njenim uticajem na razvoj ljudske vrste. Kroz te odnose spoznao je određene vrste i izvore ugrožavanja ličnog i kolektivnog identiteta. Ljudi su se još u prvobitnim zajednicama organizovali zbog zajedničkih interesa, to jeste zaštite sebe i drugih članova zajednice. Daljim razvojem ljudske vrste, te razvojem kulturnih i društvenih procesa, sam pojedinac je težio unapređenju i ostvarivanju svojih interesa kroz interakciju sa drugim jedinkama i kolektivima. Čovjek je uvijek težio potpunoj sigurnosti, pokušavajući potpuno ili djelomično ukloniti sve uzroke nesigurnosti.

Američki stručnjak Abraham Maslow zastupa mišljenje da svaki pojedinac ima određene ciljeve i potrebe koje želi postići u životu, odnosno on govori o biti čovjekovog života. U svojoj teoriji o hijerarhiji motiva, koja danas predstavlja jednu od najvažnijih i najistaknutijih teorija, navodi se da su motivi i potrebe čovjeka organizirane hijerarhijski. U toj piramidalnoj hijerarhiji se razlikuju više i niže potrebe svrstane u pet nivoa. U niže potrebe Maslow ubraja fiziološke potrebe i potrebu za sigurnošću, a u više potrebu za pripadanjem i ljubavlju, potrebu za samopoštovanjem i potrebu za samoaktualizacijom. (Cikotić, et al., 2018) Slika 1. prikazuje Maslowljev hijerarhiju potreba.

Slika 1. Maslowa hijerarhija potreba (Izvor: Internet)

Potreba za sigurnošću predstavlja osnovnu egzistencijalnu funkciju čovjeka, jer bez nje nema opstanka i razvoja pojedinca, vrste, zajednice i društva u cjelini. Samim tim možemo zaključiti da sigurnost, osim interesa, predstavlja i samu bit čovjekovog djelovanja. Tradicionalni koncept sigurnosti potiče od sile i moći države i društva, te je uvijek vezan za vojsku, državu i državne poslove. Savremeni pojam sigurnosti moramo posmatrati u širem kontekstu, odnosno kao koncepti sigurnosti od sigurnosti nacija, skupina pa sve do sigurnosti pojedinca. U savremenoj teoriji sigurnosti uvodi se sigurnost pojedinca, te se njemu daje sve više i više na važnosti.

Složenost definisanja pojma sigurnosti najbolje oslikava američki autor Arnold Wolfers dovođenjem u pitanje same sigurnosti, posmatrajući je kao neodređen pojam koji može, a ne mora imati neko značenje. Tu dolazimo do dileme da li je sigurnost subjektivna ili objektivna kategorija i kako je ocijeniti. Na osnovu relevantnih teorijskih činjenica zasigurno se može zaključiti da je sigurnost i objektivna i subjektivna kategorija. Potvrdu ove konstatacije, nalazimo kod Wolfersa: „Sigurnost u objektivnom smislu mjeri se kao odsutnost prijetnji stečenih vrijednosti, a u subjektivnom smislu kao odsutnost straha da će takve vrijednosti biti ugrožene“. (Cikotić, et al., 2018)

Što bih ja uzimajući u obzir kompleksnost pojma i izdvojio kao najprecizniju i najkompletniju definiciju sigurnosti. Sama etimologija riječi sigurnost dolazi od latinske riječi „securitas-atis“, što u prijevodu znači siguran, pouzdan, bezbrižan, čvrst. Ipak, termin sam po sebi ima široku upotrebu i u drugim jezicima, pa se tako u engleskom jeziku koriste dva pojma: security i safety. Security se odnosi na „nacionalnu sigurnost“ što podrazumijeva zaštitu državnog nacionalnog interesa, a safety općenito označava otklanjanje nepoželjnih sigurnosnih prijetnji ili preveniranje raznih oblika ugrožavanja. U istočnoj varijanti, odnosno u ruskom jeziku imamo termin „bezopasnost“ što podrazumijeva odsustvo materijalnih vrijednosti. U Bosni i Hercegovini zbog svoje specifičnosti oko službenih jezika nalazimo dva termina u upotrebi: sigurnost i bezbjednost. Kod Jagoša Dujevića pronalazimo distinkciju između ova dva pojma, koja mnogi građani, pa i pojedini teoretičari izjednačavaju. Jagoš Dujević termin „bezbjednost“ izvodi iz riječi bezbjedno, što podrazumijeva bezopasnost ili „obezbijeđeno sa najvećim pouzdanjem, čvrsto, odlučno i bez kolebanja“, a pojam sigurnosti opisuje kao stanje i osobine onoga koji je siguran.

Ulaskom u 21. vijek svijet se oslobađa ortodoksnog bipolarnog diskursa i ulazi u novu eru međunarodne i političke filozofije, pacifističkog diskursa, to jeste promjena koje su imale sigurnost daleku od prijetnji super sila, obilježenih prestavama o kataklizmičkom svjetskom događaju. (Smajić, et al., 2017)

Razvojem događaja fokus postaju ljudi, njihova svakodnevna zaštita, njihove slobode, jednakost i blagostanje. Ovakva promišljanja donose snažnu transformaciju uloge države, a posebno nacionalnog sistema sigurnosti. Ovakvo poimanje sigurnosti ukazuje na činjenicu da nije samo država ta koja može biti objekat sigurnosnih prijetnji, da to mogu biti i građani, pa čak i pojedinci, kao i sve druge društvene kategorije. Koncept ljudske sigurnosti se prvi put spominje sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća u izvještaju Ujedinjenih nacija, a posebno u izvještaju Programa Ujedinjenih naroda za razvoj iz 1994. godine. Ovaj dokument ljudsku sigurnost definira kao „stanje u kojem su ljudi oslobođeni od trauma koje opterećuju ljudski razvoj. Ljudska sigurnost znači, kao prvo, sigurnost od takvih hroničnih prijetnji kao što su glad, bolest i represija. A kao drugo, znači zaštitu od iznenadnih štetnih poremećaja svakodnevnice, bilo u domovima, na radnim mjestima ili u zajednicama.“ (Smajić, et al., 2017)

Poređenjem tradicionalne i ljudske sigurnosti dolazimo do zaključka da su različiti referentni objekti u teorijama, te moguće prijetnje. Tradicionalna sigurnost je državocentrična, štiti integritet države, dok moguće prijetnje predstavljaju vanjski napadi, kao što su međudržavni ratovi i unutarnji nemiri, kao što su revolucije. Ljudska sigurnost je antropocentrična, stavlja čovjeka u prvi plan, štiti integritet čovjeka, te za moguće prijetnje uzima siromaštvo, bolest, prirodne katastrofe, nasilje, kršenje ljudskih prava. Upravo u ljudskoj sigurnosti dolazi do potrebe za osnivanjem osiguavajućih društava koje svojim djelovanjem pokušavaju spriječiti ili ublažiti posljedice od neželjenih događaja. U savremenom društvu, čovjek svoja materijalna i nematerijalna dobra osigurava, da bi u najgorem slučaju ublažio moguće posljedice ljudskog i prirodnog djelovanja. U tom kontekstu država prepušta privatnom sektoru brigu o osiguranjima od štetnog događaja, a u svrhu kontrole tržišta osniva agenciju za nadzor poslovanja u cilju zaštite osiguranika i osiguravača.

1.2. Pojam sistema sigurnosti

Sistem (grč. systema - sustav, poredak, uvjetovan planskim rasporedom dijelova u jednoj vezi, skup dijelova povezanih općom funkcijom) je izraz iz grčkog jezika i u svojoj suštini upućuje na cjelinu čiji elementi funkcioniraju u interesu te cjeline, njene opstojnosti i funkcije. Sisteme uvjetno možemo razdijeliti na prirodne i društvene. Nadalje, većinu sistema čine njegovi elementi, dijelovi, koji su i sami sistem, odnosno podsistemi više cjeline. (Beridan, 2008) Osnovni cilj sistema sigurnosti države kroz historiju je bio zaštita njenog teritorijalnog integriteta i političkog poretka od opasnosti izvana i iznutra. (Beridan, 2008) U naučnim i stručnim radovima iz oblasti teorije o sistemima i sistemu sigurnosti susrećemo raznoliku lepezu divergentnog poimanja termina sistema sigurnosti. Posebno je raznolik spektar tih promišljanja očit u posljednjoj deceniji XX vijeka i na početku novog milenijuma. Ta promišljanja su produkt nastanka velikog broja nedovršenih i nedefinisanih zemalja na Istoku i Jugoistoku Europe. Prema Stajiću sistem sigurnosti je „organizovan društveni sistem preko kojeg društvo ostvaruje funkciju i razvitak društva“. Ramo Masleša sistem sigurnosti definiše kao „složen i specifičan podsistem u razvoju svakog društva“. Stojićeva definicija sistema sigurnosti ima narav eklektičkog definisanja pojma jer je „spojena“ od brojnih tačnih vrijednosti društva (društveni suverenitet, integritet, ustavni poredak, prava i slobode građana i dr.) koje su inkorporirane u jedinstvenu cjelinu nazvanu sistem sigurnosti. (Dujović, 2006)

Nivo razvoja društvenih, političkih, ekonomskih i sigurnosnih u savremenom svijetu donio je i nove oblike ugrožavanja pojedinca i društva, prirode kao i civilizacije u cjelini. Sve više se produbljava jaz između razvijenog i nerazvijenog svijeta u ekonomskom, političkom, kulturnom i svakom drugom smislu. Takav neravnomjeran razvoj donosi krize iz kojih izrastaju i jačaju etnički sukobi, ekonomske i političke migracije. Siromaštvo, bijeda, glad, progon pogoduju širenju zaraznih bolesti što utiče na sigurnost u nerazvijenim dijelovima svijeta. Na osnovama ekonomskog siromaštva i enormno bogatih na drugoj strani nastao je terorizam kao novi oblik ugrožavanja sigurnosti kako bogatih tako i siromašnih. Savremeno globalno kretanje svijeta donosi i zagađivanje čovjekove okoline te pogoršavanje uslova za život. U takvim okolnostima sukladno svjetskim trendovima sigurnost dobiva univerzalno značenje. U brojnim naučnim i stručnim radovima ističe se da sigurnosni sistem čini pet međusobno komplementiranih područja i to vojno (odbrambeno), političko, privredno, socijalno i ekološko područje.

Vojno (odbrambeno) područje sigurnosti se odnosi na vojnu snagu i moć personifikovanu u oružanim snagama defanzivnih-odbrambenih i ofanzivnih mogućnosti države. Oružane snage se konstituišu saglasno sigurnosnoj politici, koncepcijskim i doktrinarnim rješenjima države, njenim sigurnosnim kretanjima usklađenim sa kretanjima u užem i širem državnom okruženju. U ovom kontekstu planiraju se mjere koje treba poduzeti da bi se ojačala spoljna i unutrašnja sigurnost države. Politička sigurnost zahvata probleme organizacione stabilnosti države i njenih mehanizama. Privredna sigurnost obuhvata dostupnost sirovinskoj bazi, finansijskom kapitalu, slobodi tržišta i protoka roba, kapitala i ljudi. Ovim parametrima se mjere putevi dostizanja blagostanja i moći savremene demokratske države u kontekstu globalizacije i novog svjetskog poretka. Socijalna sigurnost podrazumijeva adekvatne uslove razvoja jezika, kulture, religije i svekolikog nacionalnog identiteta države u globalnom svijetu. Ekološka sigurnost zahvata cjelinu očuvanja uže, šire i planetarne biosfere kao i bitnih parametara na kojima počivaju ljudske aktivnosti i vrijednosti. (Dujović, 2006) Sistem sigurnosti je oblik organizovanja i funkcionisanja jednog društva (države) u sprovođenju mjera i aktivnosti na preventivnom i represivnom planu. Ove mjere se preduzimaju radi očuvanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta države, ustavnog poretka, prava i sloboda građana kao i svih drugih društvenih vrijednosti, kao i od svih oblika ugrožavanja. Zbog toga je sistem sigurnosti jedinstven i nedjeljiv, koji se odlikuje svojom efikasnošću. Složen je i organizovan preko hijerarhijske strukture, odnosno podsistema i mikrosistema. Sistem sigurnosti može da ima jedan ili više oblika aktivnosti i djelimo ga na onoliko podsistema koliko ima aktivnosti. Zbog svoje složenosti sistem sigurnosti ima svoje specifičnosti koje se ogledaju u tome kako su njegovi podsistemi organizovani kao sistemi, jer svaki podsistem ima svoje posebne snage, sredstva, metode, pravila i norme ponašanja. Nacionalni sistem sigurnosti podrazumijeva organizaciju, funkciju, djelatnosti i mjere koje jedna država poduzima u interesu svoje sigurnosti. Sistem nacionalne sigurnosti je izraz sigurnosnih politika države i samo je jedna od sastavnica njenog političkog sistema. Sve funkcije sistema sigurnosti korespondiraju sa ostalim funkcijama ostalih sistema koje državu čine teritorijem na kojem funkcionira suverena vlast. Sigurnost je neophodna ekonomskim funkcijama države, a opet, bez ekonomskog sistema bio bi i upitan sistem nacionalne sigurnosti. (Beridan, 2008) Bez obzira na spektar organa i organizacija, odnosno nosilaca poslova nacionalne sigurnosti, teško da suvremene države mogu uspješno sigurnosno funkcionirati. Iz tog razloga mnoge od njih odobravaju formiranje privatnih sigurnosnih organizacija i agencija. Njihova osnovna uloga je: zaštita objekata, zaštita transporta (novca i drugih vrijednosti), zaštita misija i ličnosti.

1.3. Mjere sistema nacionalne sigurnosti

Mjere sistema nacionalne sigurnosti svake države predstavljaju svojevrsnu krajnju rezultantu koja proizilazi iz funkcija organizacije i sposobnosti snaga nacionalne sigurnosti. Njihova uspješnost je osnovno mjerilo, najznačajniji indikator funkcionalnosti države u nesvakidašnjim i najtežim situacijama u kojima se može naći. (Beridan, 2008) Postoji pet osnovnih mjera koje su u prirodi funkcije države i to su (Beridan, 2008):

- Utvrđivanje i proglašavanje vanrednog stanja – Države na različite načine definiraju vanredno stanje, prilike i sve drugo što narušava sistem nacionalne sigurnosti. Vanredno stanje podrazumijeva različite oblike ugrožavanja sigurnosti države, ljudi i materijalnih dobara koje je već nastupilo te samim tim zahtjeva mjere i postupke nadležnih organa u cilju sprečavanja i otklanjanja tih opasnosti. Proglašavanje vanrednog stanja mora biti u skladu sa ustavnim i zakonskim rješenjima države.;
- Utvrđivanje neposredne ratne situacije – Samo u neuređenim državama rat na njihovoj teritoriji može početi a da državni organi prethodno ne poduzmu određene i ozbiljne mjere na unutarnjem i međunarodnom planu kako bi spriječili agresiju i pripremili državu i društvo za ratne uvjete. Svaka država ima institucije i agencije koje se bave obavještajnim poslovima u cilju prikupljanja podataka o mogućim napadima, te prevenira moguće uzroke nemira.;
- Mjere pripravnosti – Podrazumjevaju niz aktivnosti koje organi države, planirano i organizirano treba da poduzmu, kako bi država i društvo što lakše prešlo iz mirnodopskog u ratno stanje. Mjere pripravnosti su ubrzano, planirano i organizirano pripremanje državnih organa, organizacija, cjelovitog sistema sigurnosti i njegovih komponenata te komponenata društva i građana za ratno stanje.;
- Mobilizacija – To je strategijska radnja i predstavlja krajnju mjeru pripravnosti, planiran i organiziran prelazak oružanih snaga i drugih struktura sistema nacionalne sigurnosti, državnih organa, privrednih i drugih organizacija iz mirnodopskog stanja na ratne uvjete rada i organizacije na teritoriji države kojoj prijete rat ili je već počeo. Ona može biti tajna i javna, a po svom obimu angažiranih snaga i sredstava djelimična i opća. Djelimična mobilizacija se može izvoditi po potrebi i u miru i u vanrednim prilikama. Opća mobilizacija je najčešće javna i podrazumijeva stavljanje svih organa i organizacija države i sve članice društva u ratne uloge i funkcije.;

- Proglašavanje ratnog stanja – Svakom ratu prethodi politička kriza koja može trajati duže ili kraće tako da niti jedan rat ne počinje preko noći. Ratno stanje predstavlja odnos među državama i njihovim oružanim snagama i može se promatrati sa stajališta objektivnog stanja na prostoru oružanog sukoba, sa stajališta politike svake od sukobljenih strana i sa stajališta međunarodnih politika. Objava rata države državi je bilo samo običajno ratno pravo, nije bila česta pojava, ali je nakon utvrđivanja odredba međunarodnog prava o zabrani rata, postalo činjenicom koju agresor obavezno ignorira. Svakoj državi kojoj prijete agresija prirodno je stalo do toga da spriječi oružani napad. To prevashodno podrazumijeva odvrćanje od agresije, tako što će na različite načine snagama agresije staviti do znanja da će agresiji biti pružen otpor, da će agresija prerasti u rat u kojemu će pokušati spriječiti okupaciju dijela ili države u cjelini. Mjera proglašavanja ratnog stanja ima izrazitu ulogu u organizaciji unutarnjih funkcija države u domenu vojnog i nevojnog djelovanja države i društva u cjelini, kao i neizmjereno izvanjsko značenje za međunarodne odnose i politike mnogih država, unija, saveza i Ujedinjenih nacija. Kada će nadležni organi države proglasiti ratno stanje, donijeti odluku, zakon o prelasku države i društva na ratne uvjete funkcioniranja zavisit će od procjena njenih organa, a u skladu s općom situacijom na prostoru cijele države..

2. Sistem sigurnosti u Bosni i Hercegovini

Duže od pola vijeka pridaje se izuzetan značaj problemu nacionalne sigurnosti, a to je posebno prisutno na zapadu i uvijek se polazi od elementarne činjenice da ekonomski potencijal jedne zemlje određuje i njenu sigurnost. To je razlog što se u novije vrijeme ekonomska strategija kao naučna disciplina navodi kao sastavni dio strategije razvoja sigurnosti svake zemlje. Nacionalna sigurnost se ogleda kroz prizmu razvoja, a ne vladanja jer je vladanje može ugroziti i ničim je ne može garantovati. Prema tome možemo zaključiti da nacionalna sigurnost ne počiva samo na vojsci i policiji, da to nije samo njihova briga, već briga cijelog društva, države i cjelokupnog naroda kao i institucija koje postoje u određenoj državi. Strategije na kojima se zasniva sigurnost u svakoj državi, pa i u Bosni i Hercegovini u daljem tekstu BiH, prema Klaru i Čandraniu su (Klare & Chandrani, 1998):

- Ekonomska strategija;
- Političko-diplomatska strategija;
- Vojna strategija.

Postoje teoretičari koji razmišljaju i u pravcu psihološke strategije, ali po većini stručnjaka ona je sadržana u ove tri. Gledajući šire međunarodnu zajednicu svaka od država ima i svoje promjene, svoja načela koja određuju njeno ponašanje, tako da u definisanju svoje strategije nacionalne sigurnosti BiH kao i druge države mora polaziti od načela koja govore o međunarodnom okruženju, kao i od analize stanja u samoj zemlji. Kada je riječ o međunarodnom okruženju tada je neophodno istaći međunarodne organizacije i procese koje bitno utiču na sigurnosni sistem BiH, a to su:

- Težnja ka ulasku u NATO (engl. The North Atlantic Treaty Organization) savez-partnerstvo za mir;
- EU (engl. European Union) organizacija za europsku saradnju i sigurnost;
- Uticaj Ujedinjenih nacija;
- Ujedinjenje dvije Njemačke;
- Raspad Socijalističko Federativne Republike Jugoslavije;
- Raspad Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika;
- Stanje u Jugoistočnoj Europi;
- Uloga Sjedinjenih Američkih Država u Jugoistočnoj Europi;
- Uvođenje eura;
- Kurs dolara;
- Prisustvo visokog predstavnika u BiH.

Kada je riječ o unutrašnjem stanju, definisanju strategije nacionalne sigurnosti neophodno je uzeti u obzir ukupne privredne prilike, monetarnu politiku, posredovanje prirodnih resursa, postojeći pravni sistem, stanje i migracije, stanje izbjeglica, socijalna sigurnost, stanje nezaposlenih i slično. (Collins, 2010) Bosna i Hercegovina još uvijek nema zaokružen sistem nacionalne (državne) sigurnosti, što je prouzrokovalo odlaganje donošenja najvažnijeg akata iz domena sigurnosti jedne demokratske zemlje, Dokumenta o sigurnosnoj politici Bosne i Hercegovine.

Najveći problemi s kojima se država Bosna i Hercegovina susreće prilikom izrade strategije nacionalne sigurnosti su „zamršen“ politički sistem, nepoštivanje i neprilagođavanje ustava donesenog u Okvirnom sporazumu za mir u Dayton-u, te proces tranzicije iz kojeg nastoji da izađe od završetka rata. Bosna i Hercegovina kao demokratska država koja se nalazi u procesu tranzicije, sa svim unutrašnjim protivrječnostima političke, etničke, ekonomske, kulturne i druge prirode, nastoji oblikovati novi model razvoja demokratije i njenih institucija, primjereno razvoju svih savremenih civilizacijskih društava. (Ahić, 2004)

Dakle, traži se takva priroda transformacije koja treba dati odgovarajući okvir u iznalaženju optimalnih rješenja i objektivnom sagledavanju svih prepreka različitog karaktera i intenziteta koje još uvijek opterećuju bosanskohercegovačku društvenu realnost.

Afirmacija, katarza i brisanje razlika prošlosti između građana i naroda Bosne i Hercegovine, jedini je i put za reafirmaciju svih demokratskih principa koje daju važan poticaj stabilnosti političkog sistema u Bosni i Hercegovini. Nijedan politički sistem ne može egzistirati ukoliko on u kontinuitetu ispoljava nestabilne sigurnosne tendencije koje dovode u pitanje osnovne vrijednosti društva. Euroatlanske integracije nameću potrebne izmjene u svim sferama društva, kako bi Bosna i Hercegovina postala sastavni dio jedne velike zajednice, čime bi joj se otvorile različite mogućnosti razvoja, dodatna finansijska sredstva, kao i svojevrsna zaštita svih društvenih i državnih vrijednosti. Unutrašnji problemi s kojima se Bosna i Hercegovina susreće, čine je nepouzdanim sigurnosnim subjektom međunarodnih odnosa, što negativno utiče na sve segmente društvenog života, a posebno ekonomski razvoj kao osnov sigurnosti. Na osnovu toga može se konstatovati da kreiranje politike sigurnosti postaje veliki izvor uticajnih varijabli u odnosu prema problemima same nacionalne sigurnosti. (Buzan, 1991) Zbog toga se kao jedino rješenje nameće stvaranje kvalitetne i efikasne politike sigurnosti, koja će dovesti do stvaranja povoljne klime za napredak Bosne i Hercegovine na putu ka Europskoj uniji.

Bosna i Hercegovina je opredjeljena za aktivnu međunarodnu saradnju na političkom, ekonomskom i sigurnosnom planu, te bi trebala uložiti napore ka približavanju i institucionaliziranju odnosa s odgovarajućim međunarodnim strukturama. Uspostavljanje efikasnog mehanizma koordinacije među različitim nivoima vlasti Bosna i Hercegovina je opredjeljena za aktivnu međunarodnu saradnju na političkom, ekonomskom i sigurnosnom planu, te bi trebala uložiti napore ka približavanju i institucionaliziranju odnosa s odgovarajućim međunarodnim strukturama. (Masleša, 2004)

Uspostavljanje efikasnog mehanizma koordinacije između različitih nivoa vlasti za prenošenje, provedbu i primjenu prava Europske unije treba rješavati kao prioritetno pitanje, uz afirmacijsku medijsku kampanju kako bi u državi postojao jedinstven stav po pitanjima vezanim za pridruživanje Europskoj uniji. Pozitivan trend nastavlja sama Europska unija, jer nastavlja svoje prisustvo u Bosni i Hercegovini u okviru zajedničke vanjske politike, te europske sigurnosne i odbrambene politike.

Bosna i Hercegovina sve više preuzima odgovornosti, preduzima aktivnosti usmjerene ka izgradnji takvog sigurnosnog sistema kroz nadležne institucije, koje će joj moći pružiti adekvatnu zaštitu i poštivanje vitalnih vrijednosti kao i mogućnosti za promociju i ostvarivanje njenih sigurnosnih interesa. U tom cilju, Bosna i Hercegovina će bržim i efikasnijim koracima krenuti ka Europskoj uniji.

3. Sistem privatne sigurnosti

Od nastanka civilizacije i prvih ljudskih zajednica sigurnost je uvijek predstavljala jedan od najvažnijih segmenata samog opstanka i zaštite njihovih života i njihove lične i društvene svojine. Nesumnjivo, čovjek je bio glavni razlog nastanka privatne i javne sigurnosti odnosno zaštite. U prvim ljudskim zajednicama nisu postojali normativni okviri koji su određivali na koji način se koristiti sigurnost i kako se najbolje zatištiti od raznih napada na tu zajednicu. Glavnu ulogu u određivanju načina zaštite tih prvobitnih zajednica imao je plemenski vođa a to je po običaju bio najjači i najhrabriji član zajednice i on je određivao način zaštite svoje zajednice, njenih ljudi i dobara. (Ahić, 2009) Kako su se ljudske zajednice povećavale, usložnjavale, a samim tim i njihova materijalna dobra i teritorij, javlja se potreba za nekim normativnim aktima koji bi služili za regulisanje odnosa među pojedincima u zajednicama. Jedan od najstarijih je Zakonik kralja Babilona Hamurabija (oko 2000. godine p. n. e.). (Ahić, 2009) Veliku ulogu u razvoju privatne sigurnosti imala je i lična zaštita tadašnjih vladara koji su adekvatnom selekcijom ljudskih resursa odredili jedan broj ljudi čija je prvenstvena uloga bila da zaštite život vladara i članova njegove porodice, te da zaštite državu koju su ti vladari predstavljali. Najbolji primjer za to je Rimsko carstvo koje je formiralo jedinicu koja se zvala „Rimski bdijetinci“, a koja je bila sačinjena isključivo od civila. (Ahić, 2009) Uloga te jedinice prvenstveno je bila da štite carstvo od bilo koje vrste ugroženosti kako za vrijeme rata tako i za vrijeme mira. U periodu mira Bdijetinci su pored zaštite vlasti bili zaduženi i za očuvanje javnog reda i mira, dok je u ratnim vremenima njihov angažman bio u najsloženijim ratnim operacijama. To nam govori da su u Rimskom carstvu predstavnici sektora privatne sigurnosti imali veliki značaj i bili u funkciji unutrašnje i vanjske sigurnosti. Dok je historijski gledano država imala monopol nad upotrebom sile, uticajem globalizacije i valom unutarnjih sukoba na svjetskoj sceni, pojavio se nov fenomen pod nazivom privatna sigurnost. Privatni sigurnosni sektor dobija ulogu koja je tradicionalno pripadala državnim organima sigurnosti, što podrazumijeva upotrebu aktivnih i pasivnih sredstava, zaštitu objekata i ličnosti. Širenjem Europske unije sektor privatne sigurnosti doživljava svoju ekspanziju.

Razvoju ovog sektora doprinijela su dva bitna faktora. Prvi faktor je smanjenje javne potrošnje na način da druga firma obavi posao, koji je do tada bio u nadležnosti države, uz adekvatnu naknadu. Drugi faktor predstavlja reforma sigurnosnog sektora nakon Hladnog rata, što je za posljedicu imalo višak vojnog, obavještajnog i policijskog osoblja koji su bili primorani potražiti posao u privatnom sektoru. Smatram da je privatna sigurnost dodatni nivo sigurnosti, neophodan da bi se ispunila očekivanja pojedinaca u savremenom dobu da bi zaštitili lična materijalna i nematerijalna dobra, te da je nastala kao odgovor na novonastale potrebe u modernim zajednicama.

3.1. Privatna sigurnost u Bosni i Hercegovini

Političke promjene, koje su zadesile zemlje bivše Jugoslavije, najbolje oslikavaju put političke tranzicije. Upravo te promjene su postale osnovni kreator sigurnosti pojedinca, zajednice, pa čak i sigurnosti na nacionalnom nivou. Nakon raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i agresije na Bosnu i Hercegovinu, uslijedilo je vrijeme velike nesigurnosti. Tako da, iako je prvi zakon o privatizaciji donesen 2002. godine, prve privatne sigurnosne kompanije koje su se bavile obezbjeđenjem pojavljuju se neposredno po završetku rata. Taj period karakteriše nagli razvoj privatnih sigurnosnih kompanija, pod uticajem raznih faktora, kao i veliki broj pljački prevoza novca i banaka dok je kriminal bujao u tek uspostavljenom i neuređenom sistemu. Privatni sigurnosni sektor, kao i svi drugi društveni sektori određen je obilježjima aktuelnih društveno-ekonomskih i političkih prilika države. Ovaj sektor u Bosni i Hercegovini od 1996. godine do 2002. godine bio je van zakonske regulative i time je sa formalno-pravnog aspekta ostavljao privredne kompanije bez mogućnosti samozaštite što je podrazumijevalo da su kompanije imale čuvare koji uglavnom nisu prošli obuku za poslove zaštite, a takođe nisu ni imale zakonsku obavezu da organizuju službu sigurnosti. Godine 2002. doneseni su zakonski propisi na nivou entiteta, a dvije godine kasnije na nivou Brčko distrikta kojima je dato pravo kompanijama da se bave poslovima privatne sigurnosti. Tim zakonskim aktima tačno i detaljno je uređena djelatnost i poslovi privatnih i sigurnosnih kompanija, način i uslovi osnivanja kompanija kao i nadzor nad radom istih. To je ubrzalo proces privatizacije jer je višak pripadnika vojske i policije svoje vještine iskoristilo u privatnim sigurnosnim kompanijama. Privatizacijom privatnog sigurnosnog sektora 2002. godine omogućeno je ministarstvima unutrašnjih poslova da prate rad privatnih sigurnosnih kompanija, čineći taj sektor transparentnijim, efektivnijim i odgovornijim.

3.2. Fizičko osiguranje kao funkcija privatnog sistema sigurnosti

U Bosni i Hercegovini se koriste različiti modaliteti fizičkog osiguranja i mogu se podijeliti na sljedeće kategorije:

- Zaštita lica i imovine;
- Zaštita osoba;
- Osiguranje transporta novca i drugih dragocijenosti;
- Osiguranje javnih skupova.

Osnovno načelo službe privatnog osiguranja predstavlja srazmjer između srazmjera rizika i mjera koje moraju biti poduzete. Mjere osiguranja imaju preventivni karakter što podrazumijeva da služba osiguranja treba da otkloni sve uzroke koji bi mogli da dovedu do napada, oštećenja šticećenih ljudi, imovine i drugih dragocijenosti. Pri izradi plana osiguranja pravi se razlika između subjektivnih i objektivnih prijetnji. Subjektivne prijetnje su sve one prijetnje koje se osjećaju u datom trenutku, dok su objektivne proizvod temeljnje pripreme privatne sigurnosne kompanije. Neko se može osjećati nesigurnim, iako ne postoji stvarna prijetnja što je dužnost privatne sigurnosne agencije da sama procijeni. Služba fizičkog osiguranja surađuje sa svim strukturama kompanije koju osigurava jer je osiguranje dio redovnih poslova kompanije. Kako će biti organizovano fizičko i tehničko osiguranje lica i imovine ovisi od velikog broja faktora kao što su materijalne mogućnosti, broj objekata i lica, oblika poslovanja i slično. Kvaliteta cjelokupne službe osiguranja važnija je od količine čuvara i materijalno tehničkih sredstava.

3.3. Organizacioni oblici službe osiguranja

Organizacija službe fizičkog osiguranja uvjetovana je unaprijed definisanim potrebama i zahtjevima od strane osiguranih lica, imovine i kompanija. Traženi zahtjevi i potrebe kvalitetno i blagovremeno se mogu ispuniti kroz tri oblika službe fizičkog osiguranja:

- Sopstvena služba fizičkog osiguranja;
- Angažirana služba fizičkog osiguranja;
- Kombinirana služba fizičkog osiguranja.

Sopstvena služba fizičkog osiguranja sa ljudskim, materijalnim i organizovanim resursima obaveza je kompanije. Osnovne karakteristike sopstvene službe fizičkog osiguranja su sljedeće (Mandić, 2004):

- U fazi prijema može se uraditi kvalitetnija selekcija kadra;
- Značajno manji broj ljudi koji se mijenjaju na tim poslovima;
- Lakše se kontrolira i unapređuje;
- Veća je lojalnost pripadnika službe fizičkog osiguranja;
- Lakša je stimulacija i motivacija;
- Dugoročno cijena rada nije skuplja nego kod angažirane službe fizičkog osiguranja;
- Osnovna obuka pada na teret kompanije;
- Veći je stepen iskorištenosti zaposlenih.

Angažirana služba fizičkog osiguranja sa ljudskim, materijalnim i organizacionim resursima je obaveza kompanije koja pruža tu vrstu usluge. Osnovne karakteristike angažirane službe fizičkog osiguranja su:

- Posjedovanje većih ljudskih i materijalnih resursa;
- Veća mogućnost zamjene zaposlenih;
- Više izvršilaca na pojedinim poslovima;
- Manja privrženost ove službe interesima kompanije;
- Otežano motiviranje zaposlenih na poslovima osiguranja;
- Kratkoročno cijena usluge je manja;
- Manji stepen iskorištenosti zaposlenih u službi fizičkog osiguranja.

Kombinirana služba fizičkog osiguranja kombinacija je sopstvene i angažirane službe fizičkog osiguranja. Ona se upotrebljava kada sopstvena ili angažirana služba fizičkog osiguranja zasebno nisu u stanju ispuniti zadatke. Osnovne karakteristike kombinirane službe fizičkog osiguranja:

- Koristi se kao privremeno rješenje kada je potreba kompanije vezana za događaj čije je trajanje ograničeno (otvaranje objekata, štrajk, i slično);
- Može biti prelazno rješenje u fazi organizovanja sopstvene službe fizičkog osiguranja;
- Kao trajno rješenje sprovodi se kada kompanija nema razloge da za neke poslove troši svoje resurse (transport novca, osiguranje isturenih objekata).

Opredjeljujući faktori u izboru oblika službe fizičkog osiguranja su sljedeći (Mandić, 2004):

- Stvarne potrebe u skladu sa zahtjevima sistema;
- Kvalitet obavljenog posla;
- Materijalni i nematerijalni troškovi;
- Obuka radnika službe fizičkog osiguranja;
- Stimulacija, sankcija i veća odgovornost zaposlenih, kao i stepen funkcionisanja službe fizičkog osiguranja.

Prije ugovaranja poslova fizičke zaštite moraju se utvrditi potrebe tražioca usluga, definisati zahtjevi poslova koji se odnose na zadatke radnika, te odrediti opšte i posebne uvjete između tražioca i davaoca usluge. Unutrašnja organizacija službe fizičkog osiguranja ovisi od projektovanih obaveza i broja izvršilaca. Potrebno je definisati vrstu prostora koji se osigurava.

Prostor se dijeli na:

- Javni tj. slobodni prostor - gdje nema ograničenja pristupa kao što su prodavnice i parkovi;
- Poluslobodni prostor - gdje postoji djelimičan pristup kao što su škole, bolnice i hoteli;
- Štićeni – restriktivni prostor - gdje postoji potpuna kontrola pristupa kao što je proizvodni pogon.

Broj izvršilaca ovisi od tri osnovna faktora (Daničić, 2005):

- Broja i vrste ulaza u preduzeće i intervala korištenja tih ulaza;
- Broja, sastava i vremena rada patrola;
- Zahtjeva za posebne namjene službe fizičkog osiguranja.

Organizacija službe fizičkog osiguranja obavlja i izradu rasporeda rada službe fizičkog osiguranja, koji sadrži tačan broj izvršilaca, radno vrijeme, zadatke, zahtjeve za odmorima, bolovanjima i slično. (Daničić, 2005)

3.4. Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije

Poslovi koje mogu obavljati privatne sigurnosne kompanije su različito definisani u dva bosanskohercegovačka entiteta i distriktu Brčko. Ove razlike već su vidljive u samim nazivima zakona koji regulišu ovu oblast. Tako u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, član 2. govori da poslovi zaštite ljudi i imovine privrednih društava, ustanova i drugih pravnih lica obavljaju privatne sigurnosne kompanije ili organizirane unutrašnje službe zaštite u pravnom licu u skladu sa navedenim Zakonom. Agencije ne mogu obavljati poslove zaštite ljudi i imovine iz nadležnosti organa javnog reda i mira, kao i za Oružane snage Bosne i Hercegovine i organe uprave koje obavljaju poslove iz svoje nadležnosti. Mada postoje oprečna mišljenja, kako kod građana, tako i kod pojedinih struktura u vlasti o privatnim sigurnosnim kompanijama. Zakonodavac je u novom Zakonu iz 2008. godine na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, proširio dijapazon potencijalnih komitenata agencija, jer je odredbama Člana 2. Stav 3. Zakona omogućio obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite objekata koje koriste organi uprave na nivou Federacije, kantona, grada i općine, ukoliko to nije regulisano drugačije posebnim propisom, kao i zaštitu objekata koje koriste političke stranke. Na ovaj način usaglašene su odredbe zakona sa europskim standardima koje su bile ocjenjene kao diskriminatorske u prethodnom zakonu. (Kržalić, 2009)

Poslovi koji se odnose na poslove zaštite ljudi i imovine, su poslovi fizičke i tehničke zaštite. Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, u Republici Srpskoj i distriktu Brčko, skoro identično određuje djelatnosti obezbjeđenja lica i imovine. To se da primjetiti i u nazivu Zakona. Tako ovi zakoni definišu djelatnosti obezbjeđenja lica i imovine posredstvom fizičke i tehničke zaštite, kao i poslove detektivske djelatnosti, odnosno prava i obaveze privatnih detektiva. (Kržalić, 2009)

Kod same djelatnosti koje reguliše Zakon vidimo razlike u Republici Srpskoj i distriktu Brčko, sa jedne strane i Federaciji Bosne i Hercegovine sa druge strane. Republika Srpska i distrikt Brčko, u svojim zakonima nemaju djelatnost unutrašnjih službi zaštite, dok Federacija Bosne i Hercegovine nema djelatnost privatnog detektiva. Bilo bi od velike važnosti kako za privatne sigurnosne kompanije, tako i za zakonodavce da imaju sluha i usklade ove razlike kako bi ova djelatost bila definisana na istovjetan način u cijeloj Bosni i Hercegovini. Analizom privatne sigurnosti zemalja Europske unije, nismo naišli na ovakav primjer organizovanja privatne sigurnosti.

Naravno, to ne znači da on nije funkcionalan, i nemamo namjeru da kritikujemo sadašnje zakonsko uređenje, ali ono što bi doprinijelo boljem imidžu ovog sektora, kako u regionu tako i u svijetu, jeste usklađivanje normativno pravne prakse privatne sigurnosti u postojećim zakonima. To znači da ista pravila i standardi iz oblasti privatne sigurnosti vrijede na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. (Kržalić, 2009)

Još jedna neusklađenost između spomenutih zakona odnosi se na obavljanje poslova obezbjeđenja za organe vlasti. Kao što smo rekli Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine Federacije Bosne i Hercegovine dozvoljava ove poslove, dok Zakon u Republici Srpskoj i distriktu Brčko to isključivo zabranjuje. Ovim ograničenjem privatne sigurnosne kompanije u Republici Srpskoj i distriktu Brčko su stavljene u neravnopravan položaj sa privatnim sigurnosnim kompanijama iz Federacije Bosne i Hercegovine, po pitanju subjekata kojima mogu pružati svoje usluge, što je u potpunosti u suprotnosti za pravilima jedinstvenog tržišta Bosne i Hercegovine. Ono što ova dva Zakona ne zabranjuju, a što je prepoznato i u novom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine, jeste obavljanje poslova za političke partije, odnosno obezbjeđenje njihovih objekta i prostorija. (Kržalić, 2009)

4. Teorijske odrednice osiguravajućih društava

4.1. Razvoj i pojam djelatnosti osiguranja

Djelatnost osiguranja jako je stara i njeni počeci sežu daleko u prošlost. Frančesko Masci prepoznaje sedam perioda razvoja djelatnosti osiguranja, a prvi period zabilježen je još u antičkim vremenima koji je trajao sve do 14. stoljeća. Svaki period razvoja karakterišu određeni događaji uslijed kojih se djelatnost osiguranja mijenjala i prilagođavala novonastalim situacijama. Trenutni period razvoja, a koji je započeo s početkom novog stoljeća, obilježen terorističkim napadima 11. septembra 2001. godine, prirodnim katastrofama, kao i recentnom globalnom finansijskom krizom, što je dovelo do porasta uloge države u zaštiti od određenih rizika poput terorizma i prirodnih katastrofa.

Prvi poznati kupoprodajni ugovor iz poslova osiguranja sastavljen je u obliku javno-bilježničke isprave davne 1347. godine, dok je prva policia osiguranja izdana u Pizi 1384. godine. (Jakovčević, 2016)

Kako su se kroz godine poslovi osiguranja usavršavali i razvijali tako su se mjenjale i definicije istih. Manes definiše osiguranje kao „uzajamno namirivanje potreba mnogobrojnih i na isti način ugroženih ekonomskih subjekata, a čije potrebe nastaju slučajno i daju se procijeniti. (Bijelić & Miletić, 2009)

Osiguranje je ekonomski institut društvenoga i privrednog života kojim se zaštićuje pojedinac, poslovni subjekt i privredni razvoj od ekonomski štetnih posljedica prirodnih sila i nesretnoga slučaja. Osiguranje (engl. insurance) zapravo je privredna djelatnost u kojoj se zainteresiranima pruža ekonomska zaštita od različitih opasnosti koje ugrožavaju njihovu imovinu ili tjelesni integritet. Smisao i svrha zaštite ostvaruju se unaprijed prikupljenim sredstvima koja se poslije koriste za nadoknadu materijalnih i nematerijalnih gubitaka (oštećenja imovine ili tjelesne povrede). (Bajramović, 2016)

Andrijašević i Petranović osiguranje definiraju kao „metodu transfera rizika s osiguranika na osiguravatelja koji prihvaća nadoknaditi slučajne štete onima kod kojih su nastale i raspodijeliti ih na sve članove rizične zajednice na načelima uzajamnosti i solidarnosti“. (Klasić, 2003)

U poznatom Merriam Webster rječniku može se pronaći slična definicija osiguranja koja kaže da je osiguranje „ugovor na temelju kojeg se osoba obavezuje isplaćivati redovne isplate osiguravajućem društvu, dok se društvo zauzvrat obavezuje da će isplatiti novac ako se osigurana osoba ozlijedi ili umre, ili platiti novačanu protuvrijednosti drugog osiguranog dobra (na primjer kuće ili auta), a koje je oštećeno, izgubljeno ili ukradeno“. (Merriam-Webster, 2016)

Kako primjećuju Stanić i Glavaš sve se definicije osiguranja u osnovi svode na isto, a to je: „Osiguranje je djelatnost pružanja ekonomske zaštite od određenih opasnosti koje ugrožavaju imovinu i osobe“. (Stanić & Glavaš, 2013)

Prema prethodnim definicijama osiguranja možemo zaključiti da uvijek postoje barem dvije strane u poslovima osiguranja, a to su osiguranik i osiguravatelj. Bitno je napomenuti da osoba koja ugovara osiguranje ne mora nužno da bude i korisnik tog osiguranja. Zbog toga može se napraviti razlika između tri pojma koja su vezana za osiguranika, a to su:

- Ugovaratelj osiguranja;
- Osiguranik;
- Korisnik osiguranja.

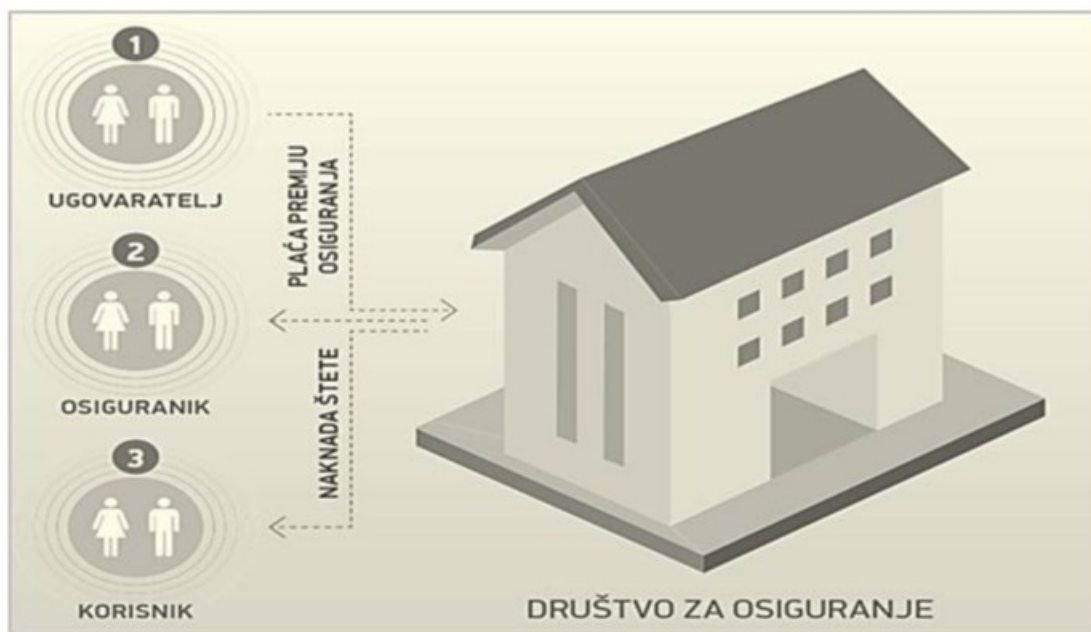
Ugovaratelj osiguranja može biti pravno ili fizičko lice koje sklapa ugovor o osiguranju sa osiguravateljem i plaća ugovorenu premiju, ali ne mora nužno imati pravo na naplatu ugovorene police.

Osiguranik je osoba iz ugovora osiguranja čiji je imovinski interes osiguran i kojoj pripadaju prava iz ugovorene police osiguranja, te osoba od čijeg doživljenja, smrti, invaliditeta ili narušenog zdravlja ovisi isplata nadoknade iz osiguranja.

Korisnik osiguranja je pravno ili fizičko lice koje ostvaruje pravo na naplatu premije po osnovu ugovora ukoliko se desi policom ugovoreni štetni događaj.

Osiguravatelj predstavlja pravno lice koje na tržištu osiguranja nudi usluge osiguranja, preuzima rizik po osnovama različitih vrsta osiguranja, te garantuje isplatu premije osiguraniku prema ugovorenim policama osiguranja.

Slika 2. prikazuje učesnike u poslovima osiguranja gdje vidimo da u poslovima osiguranja sudjeluju osiguranik i osiguravatelj. Osiguranik može biti ugovaratelj, osiguranik i korisnik ugovorene police, može biti fizičko ili pravno lice. Osiguravatelja predstavlja osiguravajuće društvo i može funkcionisati samo kao pravno lice.

Slika 2. Učesnici u poslovima osiguravajućih društava (Izvor: Internet)

Aktuarska profesija je relativno mala, ali je izuzetno cijenjena profesija širom svijeta. Prema aktuelnosti zanimanja, profesija aktuara se redovno rangira među najpoželjnijim u svijetu. Iz tog razloga, posao aktuara je po pravilu izuzetno dobro plaćen, ali i veoma odgovoran. Istovremeno se od aktuara očekuje da posjeduje raznovrsne kvantitativne vještine i znanja. Aktuarska nauka je mješavina akademske strogosti i poslovne prakse. Aktuar mora opravdati zaključke statističkim podacima i nikada se ne smije osloniti samo na vlastitu intuiciju. (Blagojević & Stefanović, 2014)

U samim počecima primjene osiguranja, rizik je bio veoma veliki za osiguranika pošto se procjena zasnivala na intuiciji, a ne na primjeni matematičkih i statističkih metoda. Tek sa razvojem teorije vjerovatnoće i Zakona velikih brojeva, ali i drugih važnih teorijskih okvira za primjenu statističkih modela u aktuarskoj praksi, stvorila se baza za razvoj aktuarske profesije. Ekspanzija aktuarske nauke u nove oblasti, kao što je na primjer dinamička finansijska analiza, svjedoči o nastavku razvoja ove profesije. Aktuarska nauka je prije svega utemeljena u poslovnoj praksi. (Ilkić, 2011)

4.2. Karakteristike, uloge i funkcije osiguravajućih društava

Osiguravajuća društva predstavljaju nebankarske finansijske institucije za razvoj ugovorne štednje, a karakteriše ih stalan i stabilan priliv novčanih sredstava u obliku uplata premija osiguranja. Glavna karakteristika ovih sredstava jest njihova dugoročnost. Upravo zbog toga i novčani fondovi, koji se formiraju na osnovu uplaćenih premija da bi društva mogla obavljati osnovnu djelatnost osiguranja, imaju dugoročni karakter. Stabilnost priliva i odliva novčanih sredstava omogućava društvima za osiguranje plasman slobodnih sredstava u različite oblike investiranja. Najčešći oblici investiranja društava za osiguranje su investiranje u državne obveznice i obveznice kompanija, a osim toga, stabilnost novčanih tokova društava za osiguranje omogućava im da djeluju kao finansijski posrednici između finansijski suficitarnih i finansijski deficitarnih jedinica.

Osnovna uloga osiguravajućih društava jeste osigurati posrednu ekonomsku zaštitu. Međutim, osiguravajuća društva obavljaju i druge funkcije od kojih je, s aspekta uticaja na privredni rast i razvoj, najznačajnija mobilizacija finansijskih sredstava, odnosno poslovi finansijskoga posredovanja. Obavljajući poslove finansijskoga posredovanja, osiguravajuća društva imaju značajnu poziciju u finansijskom sistemu kao institucionalni investitori.

Cilj osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora jest da osiguraju dodatnu likvidnost na finansijskom tržištu, maksimiziraju profit uz prihvatljivu razinu investicijskoga rizika te prikupe sitan, slobodan kapital i stave ga u funkciju privrednoga rasta i razvoja.

Sistem osiguranja ima dvije osnovne funkcije, a to su funkcija zaštite i mobilizacijsko-alokacijska funkcija. Funkcija zaštite odnosi se na neposrednu i posrednu zaštitu, pa tako neindirektna zaštita obuhvaća sistem preventive, koji se ostvaruje prihvaćanjem i primjenom tehničkih standarda i normi te sistemom represije, koji podrazumijeva poduzimanje mjera za spašavanje ljudi i imovine. Indirektna zaštita podrazumijeva isplatu odšteta koje osiguranicima isplaćuju društva za osiguranje za one rizike koji su definisani ugovorima o osiguranju, a ima pokriće u prihodima koje društva za osiguranje prikupljaju obračunom i naplatom premija osiguranja. (Blumenfeld, 2011) S druge strane, mobilizacijsko-alokacijska funkcija izražava se u redistribuciji štednje suficitarnih sektora i njenoj alokaciji deficitarnim sektorima kanalima finansijskih tržišta. Osiguravajuća društva po mnogočemu su drugačija od bilo kojeg drugog društva u ekonomiji zbog specifične usluge koju pružaju, te zbog problema s kojima se suočavaju pružajući uslugu osiguranja. Stoga se, i faktori koji utiču na cjelokupni rezultat poslovanja u osiguravateljskom poslovanju značajnim dijelom razlikuju u odnosu na faktore rezultata poslovanja bilo kojeg drugog društva.

Dobit poslije oporezivanja prema Kseniji Klasić možemo iskazati formulom uspješnosti osiguravatelja (Klasić, 2003):

$$R = PO - AT - T\check{S} + U - P, \text{ gdje je:}$$

- R – dobit poslije oporezivanja,
- PO – prihod od premije osiguranja,
- AT – administrativni troškovi,
- TŠ – troškovi šteta,
- U – prihod od ulaganja,
- P – porezi.

Iz formule vidimo da uspješnost poslovanja zavisi od više faktora i to od prihoda od premije osiguranja, administrativnih troškova, troškova isplaćenih šteta, prihoda od ulaganja i poreza. Da bi ostvarili veću dobit, kao i za sve druge kompanije i za osiguravajuća društva važi jednostavno pravilo a to je povećati prihode, te smanjiti troškove. Razlika u poslovima osiguranja u odnosu na druge grane privrede je u tome što u poslovima osiguranja to pravilo je teže postići jer je skoro nespojivo povećati prihode od premije osiguranja i smanjiti troškove šteta.

Pod tim mislimo na to da će upravo osobe sa većim rizikom od nastanka štete češće potražiti usluge koje pruža osiguravajuće društvo od osoba sa manjim rizikom, te samim tim usložiti formulu uspješnog poslovanja osiguravajućih društava.

Kada su u pitanju usluge osiguranja, logika nalaže da će upravo osobe za koje je veća vjerovatnost da nastane osigurani slučaj potraživati usluge osiguranja u odnosu na osobe kod kojih je takva vjerovatnost manja. Za osiguravajuća društva ovo znači borbu s takozvanom negativnom selekcijom. Naime, gledajući s aspekta osiguravajućeg društva najmanje poželjni klijenti će se javljati u većem broju, pa u tom slučaju premija izračunata na bazi prosječne vjerojatnosti ostvarenja rizika neće biti dovoljna da nastale štete pokrije zato što je veći broj osiguranika s rizikom iznad prosječnog nego onih čiji je rizik ispod prosječnog. (Njegomir, 2006) Pored negativne selekcije, osiguravajuća društva se suočavaju i sa problemom moralnog hazarda. Moralni hazard predstavlja vjerovatnoću da se osigurani slučaj realizira, zato što je osoba koja se osigurala od rizika, sada sklonija riziku jer je sada zaštićena od negativnog ishoda. Osiguravajuća društva moraju uložiti značajne napore kako bi selektirali i klasificirali osiguranike, kako ostali članovi rizične zajednice ne bi ispaštali, jer negativna selekcija i moralni hazard uzrokuju dodatne troškove u obavljanju poslova osiguranja. Samim tim se usložnjava način poslovanja osiguravajućih društava.

4.3. Klasifikacija osiguranja

Prema Agenciji za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine u daljem tekstu NADOS postoje dvije grupe osiguranja i to su (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Neživotna osiguranja i
- Životna osiguranja.

Tabela 1. prikazuje vrste neživotnih osiguranja prema (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017).

Tabela 1. Vrste neživotnih osiguranja

NEŽIVOTNA OSIGURANJA	
1.	Osiguranje od nezgode
2.	Zdravstveno osiguranje
3.	Osiguranje cestovnih vozila
4.	Osiguranje tračnih vozila
5.	Osiguranje zračnih letjelica
6.	Osiguranje plovila
7.	Osiguranje robe u prevozu
8.	Osiguranje od požara i elementarnih nepogoda
9.	Ostala osiguranja imovine
10.	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila
11.	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica
12.	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila
13.	Ostala osiguranja od odgovornosti
14.	Osiguranje kredita
15.	Osiguranje jemstva
16.	Osiguranje raznih finansijskih gubitaka
17.	Osiguranje troškova pravne zaštite
18.	Osiguranje pomoći

Tabela 2. prikazuje vrste životnih osiguranja prema (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017).

Tabela 2. Vrste životnih osiguranja

ŽIVOTNA OSIGURANJA	
1.	Životna osiguranja
2.	Ostala životna osiguranja

4.3.1. Vrste neživotnih osiguranja

Osiguranje od nezgode obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje lica od posljedica nezgode pri i izvan redovnog zanimanja;
- Osiguranje lica od posljedica nezgode u motornim vozilima i pri posebnim djelatnostima;
- Osiguranje djece i školske mladeži od posljedica nezgode i posebna osiguranja mladeži od posljedica nezgode;
- Osiguranje gostiju, posjetitelja priredbi, izletnika i turista od posljedica nezgode;
- Osiguranje potrošača, pretplatnika, korisnika drugih javnih usluga i slično od posljedica nezgode;
- Ostala posebna osiguranja od posljedica nezgode;
- Obavezno osiguranje putnika u javnom prevozu od posljedica nezgode;
- Ostala osiguranja od posljedica nezgode.

Osiguranje od nezgode pokriva fiksne novčane naknade odnosno isplatu ugovorenih novčanih naknada, naknade u obliku odštete odnosno naknada povrata troškova, kombinaciju isplata iz gornjih alineja, isplate na ime povrede, oštećenog zdravlja ili smrti putnika. (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017)

Zdravstveno osiguranje je osiguranje koje u slučaju bolesti, ozljeda i drugih nesretnih slučajeva, pokriva (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Dopunsko zdravstveno osiguranje;
- Putno zdravstveno osiguranje;
- Privatno zdravstveno osiguranje;
- Ostala dobrovoljna zdravstvena osiguranja.

Zdravstveno osiguranje pokriva fiksne novčane naknade odnosno isplatu ugovorenih novčanih naknada, naknade u obliku odštete odnosno naknadu troškova liječenja, troškova opskrbe lijekovima i medicinsko-tehničkim pomagalicama, kombinaciju isplata iz gornjih alineja. (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017)

Osiguranje cestovnih vozila je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak cestovnih vozila, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Kasko osiguranje cestovnih motornih vozila na vlastiti pogon;
- Kasko osiguranje cestovnih motornih vozila bez vlastitog pogona;
- Ostala kasko osiguranja cestovnih vozila.

Osiguranje tračnih vozila je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak tračnih vozila, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Kasko osiguranje tračnih vozila;
- Ostala kasko osiguranja tračnih vozila.

Osiguranje zračnih letjelica je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak zračnih letjelica, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Kasko osiguranje zračnih letjelica;
- Ostala kasko osiguranja zračnih plovila.

Osiguranje plovila je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak morskih, riječnih, jezerskih plovila i plovila za plovidbu kanalima, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Kasko osiguranje plovila u pomorskoj plovidbi;
- Kasko osiguranje plovila za plovidbu kanalima i u riječnoj plovidbi;
- Kasko osiguranja plovila u jezerskoj plovidbi;
- Kasko osiguranje brodova u izgradnji;
- Kasko osiguranje platformi;
- Ostala kasko osiguranja plovila.

Osiguranje robe u prevozu je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak robe u prevozu ili prtljage i drugih dobara, neovisno o obliku prevoza, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje robe u pomorskom prevozu;
- Osiguranje robe u avionskom prevozu;
- Osiguranje robe u kopnenom prevozu;
- Osiguranje robe za vrijeme uskladištenja;
- Ostala osiguranja robe u prevozu.

Osiguranje od požara i elementarnih nepogoda je osiguranje koje pokriva sva oštećenja ili gubitak imovine (osim imovine nabrojane pod vrstom osiguranja cestovnih vozila, tračnih vozila, zračnih letjelica, osiguranja plovila i robe u prevozu) usljed djelovanja požara, eksplozije, oluje, elementarnih nepogoda osim oluje, atomske energije, pomicanja tla i ostalih dopunskih opasnosti, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje od požara i prirodnih sila (elementarnih nepogoda) izvan industrije i obrta;
- Osiguranje od požara i prirodnih sila (elementarnih nepogoda) u industriji i obrtu;
- Osiguranje od zemljotresa;
- Ostala osiguranja od požara i prirodnih sila (elementarnih nepogoda).

Ostala osiguranja imovine su osiguranja koja pokrivaju sva oštećenja ili gubitak imovine (osim imovine nabrojane pod vrstom osiguranja cestovnih vozila, tračnih vozila, zračnih letjelica, osiguranja plovila i robe u prevozu) koja nastanu usljed tuče ili smrzavanja kao i posljedica svakog drugog događaja kao što je primjerice krađa i ostalih djelovanja različitih od djelovanja navedenih pod vrstom osiguranja od požara i elementarnih nepogoda, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje mašina od loma;
- Osiguranje od provalne krađe i razbojništva;
- Osiguranje stakla od loma;
- Osiguranje kućanstva;
- Osiguranje građevinskih objekata u izgradnji;
- Osiguranje objekata u montaži;
- Osiguranje filmske djelatnosti;
- Osiguranje stvari u rudarskim jamama;
- Osiguranje informatičke opreme;
- Osiguranje zaliha u hladnjačama;
- Osiguranje usjeva i nasada;
- Osiguranje životinja;
- Ostala osiguranja imovine.

Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila je osiguranje koje pokriva sve vrste odgovornosti koje proizlaze iz upotrebe kopnenih motornih vozila na vlastiti pogon uključujući odgovornost prevoznika, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima;
- Dobrovoljno osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima;
- Osiguranje od odgovornosti vozara za robu primljenu na prevoz u cestovnom prometu;
- Ostala osiguranja od automobilske odgovornosti.

Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica je osiguranje koje pokriva sve vrste odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica uključujući odgovornost prevoznika, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Obavezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika zračnih letjelica od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima;
- Osiguranje vlasnika odnosno korisnika zračnih letjelica od odgovornosti svih vrsta (uključujući odgovornost prevoznika za robu primljenu na prevoz u zračnom prevozu);
- Ostala osiguranja od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica.

Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila je osiguranje koje pokriva sve vrste odgovornosti koje proizlaze iz upotrebe pomorskih, riječnih, jezerskih plovila i plovila za plovidbu kanalima uključujući odgovornost prevoznika, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika pomorskih plovila (uključujući odgovornost prevoznika za robu primljenu na prevoz);
- Osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika riječnih, jezerskih i kanalskih plovila (uključujući odgovornosti prevoznika za robu primljenu na prevoz);
- Obavezno osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika brodica na motorni pogon za štete pričinjene trećim licima;
- Ostala osiguranja od odgovornosti za upotrebu plovila.

Ostala osiguranja od odgovornosti su osiguranja koja pokrivaju sve vrste odgovornosti, osim osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila, zračnih letjelica i upotrebu plovila, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje ugovorne odgovornosti izvođača građevinskih radova;
- Osiguranje ugovorne odgovornosti izvođača montažnih radova;
- Osiguranje od odgovornosti proizvođača filmova;
- Osiguranje od odgovornosti proizvođača za proizvode;
- Osiguranje od odgovornosti u željezničkom prometu;
- Osiguranje garancije proizvođača, prodavača i dobavljača;
- Osiguranje opće odgovornosti;

- Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava za štete na objektima zbog neispravne tehničke dokumentacije;
- Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava;
- Osiguranje od odgovornosti advokata;
- Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika/notara;
- Osiguranje od odgovornosti revizorskih kompanija;
- Osiguranje od odgovornosti špeditera;
- Osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika marine;
- Osiguranje od odgovornosti brodograditelja;
- Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti;
- Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti upravljanja nekretninama;
- Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti;
- Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja;
- Osiguranje od odgovornosti posredovanja u osiguranju;
- Osiguranje od odgovornosti sudskih vještaka;
- Ostala osiguranja od odgovornosti.

Osiguranje kredita je osiguranje koje pokriva rizik neplaćanja (odnosno kašnjenja plaćanja) uslijed opće nesolventnosti ili drugih događaja (postupanja ili činjenica), izvozne kredite i druge rizike u vezi s izvozom, trgovinom i ulaganjima na domaćim i inostranim tržištima, kredite s obročnim otplatama, hipotekarne i lombardne kredite, poljoprivredne kredite i druge kredite i zajmove, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje izvoznih potraživanja;
- Osiguranje drugih vrsta potraživanja;
- Ostala osiguranja kredita.

Osiguranje jemstva je osiguranje koje pokriva direktno ili indirektno jemstvo za ispunjenje obaveza dužnika, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje jemstva koje podrazumijeva rizike direktnog i indirektnog jemstva;
- Osiguranje garancija;
- Ostala osiguranja jemstva.

Osiguranje raznih finansijskih gubitaka je osiguranje koje pokriva profesionalne rizike, nedostatne prihode (općenito), loše vrijeme, izgublenu dobit, nepredviđene troškove općenite vrste, nepredviđene poslovne troškove, gubitak tržišne vrijednosti, gubitak najamnine odnosno prihoda i druge posredne poslovne gubitke, osim naprijed navedenih, te druge neposlovne finansijske gubitke i druge oblike finansijskih gubitaka, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje finansijskih gubitaka radi prekida rada zbog požara i nekih drugih opasnosti osim potresa;
- Osiguranje finansijskih gubitaka radi prekida rada zbog loma strojeva;
- Osiguranje raznih priredbi zbog atmosferskih oborina;
- Osiguranje od šteta zbog otkupa krivotvorenih inostranih sredstava plaćanja;
- Osiguranje opasnosti otkaza turističkih putovanja;
- Osiguranje finansijskih gubitaka radi prekida rada zbog potresa;
- Ostala osiguranja finansijskih gubitaka.

Osiguranje troškova pravne zaštite je osiguranje koje pokriva troškove pravne zaštite i troškove sudskog ili kojeg drugog postupka, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje troškova pravne zaštite i troškova sudskog postupka;
- Ostala osiguranja pravne zaštite.

Osiguranje pomoći je osiguranje koje pokriva pomoć pruženu osobama koje zapadnu u teškoće za vrijeme puta izvan kuće ili uobičajenog boravišta, a obuhvata (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Turističko osiguranje;
- Osiguranje pomoći (asistencija);
- Ostala osiguranja pomoći.

4.3.2. Vrste životnih osiguranja

Životna osiguranja su osiguranja koja pokrivaju sljedeće rizike (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje);
- Osiguranje za slučaj smrti;

- Osiguranje za slučaj doživljenja;
- Doživotno osiguranje za slučaj smrti;
- Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje) kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja;
- Osiguranje za slučaj smrti kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja;
- Osiguranje za slučaj doživljenja kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja;
- Osiguranje života kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja sa garancijom isplate;
- Ostala životna osiguranja kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja;
- Osiguranje lične doživotne rente;
- Osiguranje lične rente s određenim trajanjem;
- Ostala rentna osiguranja;
- Dodatno osiguranje od posljedica nezgode uz životno osiguranje;
- Dodatno zdravstveno osiguranje uz životno osiguranje;
- Ostala dodatna osiguranja lica uz životno osiguranje;
- Ostala životna osiguranja.

Ostala životna osiguranja dijele se na (Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017):

- Osiguranje s kapitalizacijom;
- Osiguranje u slučaju vjenčanja;
- Osiguranje u slučaju rođenja;
- Poslove upravljanja sredstvima zajedničkih mirovinskih fondova koji uključuju očuvanje kapitala ili plaćanje minimalnih kamata.

5. Tržište osiguranja u Bosni i Hercegovini

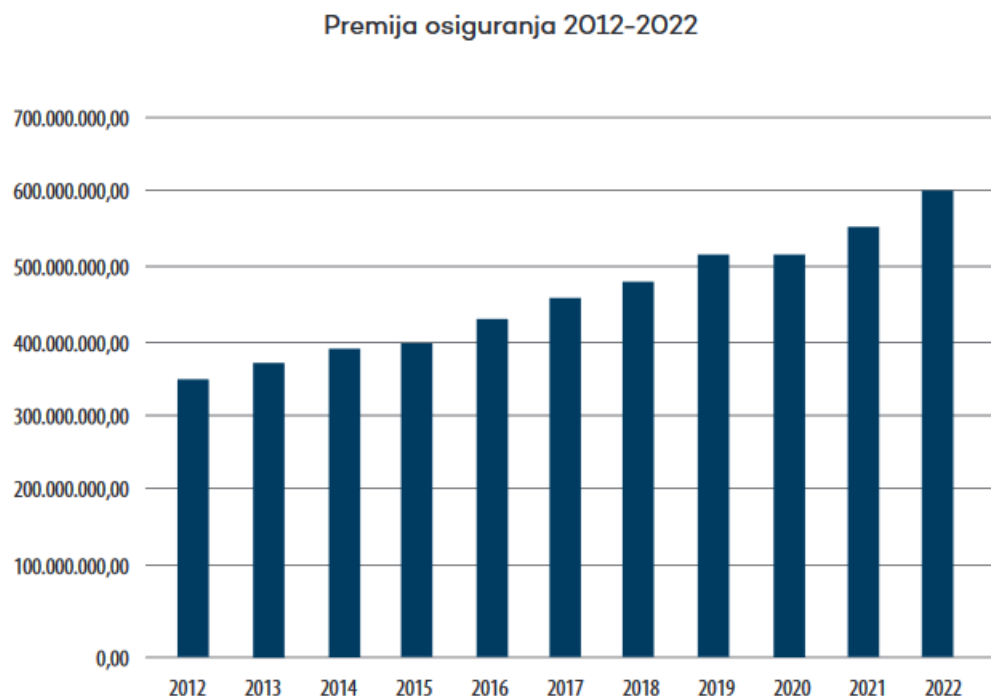
Tržište osiguranja podjeljeno je na osiguravajuća društva koja posluju na teritoriji entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, te entiteta Republike Srpske. Bosna i Hercegovina je specifično uređena jer osim entiteta u svom sastavu ima i Brčko distrikt u kome poslove osiguranja nadziru entitetske agencije za nadzor osiguravajućih društava.

5.1. Tržište osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine

Uticao pandemije koronavirusa na poslovanje društava za osiguranje, sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine, na području čitave Bosne i Hercegovine bio je značajan tokom 2020. godine.

Prema statističkim podacima, premija ostvarena na tržištu u toj godini iznosila je 529.123.383 konvertibilnih maraka u daljem tekstu KM, što je predstavljalo pad u odnosu na prethodnu godinu. U 2019. godini premija je iznosila 532.021.244 KM. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Slika 3. prikazuje bilten izrađen na osnovu analize finansijskih, statističkih i dodatnih izvještaja, revizorskih i aktuarskih mišljenja društava za osiguranje, te na osnovu provedenog posrednog i neposrednog nadzora u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima koji uređuju oblast osiguranja.

Slika 3. Dijagram premije osiguranja 2012 - 2022 (Izvor: (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023))

Pandemija koronavirusa donijela je sa sobom niz izazova za industriju osiguranja. Restriktivne mjere i zatvaranje poslovnih aktivnosti uticali su na ekonomsku situaciju, a samim tim i na potražnju za osiguranjem. Mnogi sektori su pretrpjeli gubitke, a to se odrazilo i na visinu premija koje su bile ostvarene. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Međutim, 2021. godina je donijela oporavak tržišta, premija je zabilježila rast i iznosila 572.791.727 KM. Ovo ukazuje na postepeni povratak povjerenja u tržište i oporavak ekonomije nakon izazovne godine. Nastavak rasta se nastavio i u 2022. godini, kada je premija dostigla iznos od 615.496.023 KM. Ovi podaci ukazuju na stabilan oporavak tržišta osiguranja i povratak na put rasta.

Važno je napomenuti da u ovoj fazi više ne postoji značajan uticaj pandemije koronavirusa na visinu premija. Oporavak tržišta pokazuje da su osiguravajuće kompanije uspjele prilagoditi svoje poslovanje novonastalim okolnostima i vratiti povjerenje klijenata. Očekuje se da će se trend rasta premije nastaviti i u budućnosti, uz nadu u stabilizaciju tržišta i održivi razvoj industrije osiguranja u Bosni i Hercegovini. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

U 2012. godini, ukupna premija ostvarena na tržištu osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosila je 365,4 miliona KM. Međutim, u periodu od 2012. do 2022. godine, zabilježen je značajan rast premije. Prema podacima za 2022. godinu, premija je dostigla iznos od 615,5 miliona KM. To predstavlja povećanje od čak 68,44% u odnosu na premiju iz 2012. godine. Ovo impresivno povećanje premije ukazuje na kontinuirani rast i razvoj društava za osiguranje, sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine, tokom protekle decenije. Također, treba napomenuti da je ovo povećanje premije ostvareno od strane 11 društava za osiguranje, što implicira da je broj osiguravajućih kompanija smanjen u poređenju sa 2012. godinom. Ovo može biti rezultat konsolidacije tržišta i promjena u industriji osiguranja tokom proteklih godina. Ovakav snažan rast premije ukazuje na povećano povjerenje klijenata i njihovu svijest o važnosti osiguranja u zaštiti imovine i rizika. Osim toga, to je također rezultat napora osiguravajućih kompanija u pružanju konkurentnih proizvoda i usluga te adekvatnog odgovora na potrebe tržišta. Ostvarena bruto premija po stanovniku - gustoća osiguranja u 2022. godini, na području Federacije BiH iznosi 285 KM. U 2021. godini gustoća je iznosila 264 KM, u 2020. godini gustoća je iznosila 242 KM, dok je u 2019. godini gustoća iznosila 240 KM. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Opis	2020				2021				2022			
	Banke		Osiguranje		Banke		Osiguranje		Banke		Osiguranje	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Kapital (u milionima KM)	3.067	90,42	325	9,58	3.108	89,88	350	10,12	3.237	90,09	356	9,91
Bilansna suma (u milionima KM)	24.396	94,06	1.540	5,94	25.891	94,06	1.635	5,94	27.188	94,07	1.715	5,93
Broj zaposlenih	6.522	67,90	3.083	32,10	6.432	67,88	3.044	32,12	6.410	67,92	3.027	32,08
Broj banaka/ društava	15	57,69	11	42,31	14	56,00	11	44,00	14	56,00	11	44,00

Slika 4. Komparacija banka i osiguranja u finansijskom sektoru (Izvor: (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023))

Slika 4. prikazuje komparaciju između banaka i osiguranja u finansijskom sektoru. Udio sektora osiguranja u finansijskom sektoru, zajedno s bankama, igra važnu ulogu u ukupnoj ekonomiji. Kada sagledamo bilansnu sumu, možemo vidjeti da je u 2022. godini udio sektora osiguranja iznosio 5,93%, dok je u prethodnoj godini, 2021., bio neznatno veći i iznosio je 5,94%. U 2020. godini, taj udio je također bio 5,94%. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Što se tiče udjela sektora osiguranja u kapitalu, u 2022. godini iznosio je 9,91%, dok je u 2021. godini bio nešto viši i iznosio je 10,12%. U 2020. godini, taj udio je bio 9,58%. Ovi podaci ukazuju na stagnaciju udjela sektora osiguranja u finansijskom sektoru tokom protekle tri godine. Također, u 2022. godini zabilježeno je smanjenje broja zaposlenih u sektoru osiguranja za 0,56% u odnosu na prethodnu godinu, a ukupan broj zaposlenih iznosio je 3.027. Učešće sektora osiguranja u ukupnom broju zaposlenih u dijelu finansijskog sektora, koji obuhvata i banke, iznosilo je 32,08%. Svi ovi podaci ukazuju na to da nije došlo do značajnih promjena u udjelu sektora osiguranja u finansijskom sektoru tokom protekle tri godine. Stagnacija udjela sektora osiguranja u bilansnoj sumi i kapitalu, kao i relativno konstantan broj zaposlenih, sugerišu na očuvanje pozicije sektora osiguranja u finansijskom sektoru. Očekuje se da će sektor osiguranja i dalje nastaviti prilagođavati se tržišnim uvjetima i zahtjevima kako bi ostao relevantan i održao svoju važnu ulogu u finansijskom sektoru u budućnosti. Razumijevajući da su tržišni uvjeti dinamični i da se mijenjaju, osiguravajuća društva će morati biti fleksibilna i inovativna u svojim pristupima kako bi zadovoljila potrebe klijenata i održala konkurentnost. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Važan aspekt sektora osiguranja su tehničke rezerve životnih i neživotnih osiguranja, uključujući reosiguranje. Te rezerve predstavljaju finansijske obaveze osiguravajućih društava prema osiguranicima i odražavaju sposobnost društava da ispunjavaju buduće zahtjeve isplate šteta. U 2022. godini, tehničke rezerve iznose 1.253,9 miliona KM, što predstavlja povećanje od 5,26% u odnosu na prethodnu godinu. Ovo povećanje ukazuje na jačanje sposobnosti društava za osiguranje da se nose s potencijalnim rizicima i osiguraju adekvatnu zaštitu svojim klijentima. Također, treba napomenuti da adekvatne tehničke rezerve pokazuju da osiguravajuća društva osiguravaju stabilnost i sigurnost svojih klijenata, odnosno finansijsku snagu i pouzdanost sektora osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Unatoč pozitivnom trendu rasta, tržište osiguranja i dalje se suočava s izazovima. Nedovoljna razvijenost tržišta može biti posljedica različitih faktora, uključujući ekonomsku situaciju, usporen privredni rast, nizak nivo životnog standarda stanovništva i nedovoljno razumijevanje funkcije osiguranja. Ovi faktori mogu utjecati na svijest ljudi o važnosti osiguranja i njihovu spremnost da ulože u adekvatnu zaštitu. Ipak, sektor osiguranja ima prostor za rast i razvoj. Kroz edukaciju, informisanje i promociju, moguće je povećati svijest o važnosti osiguranja i njegovim prednostima. Također, prilagođavanje proizvoda i usluga prema potrebama tržišta, te pružanje dodatnih vrijednosti kroz inovativne pristupe mogu doprinijeti daljem razvoju sektora osiguranja. Ukupno gledano, iako postoje izazovi, sektor osiguranja ima potencijal da igra sve važniju ulogu u finansijskom sektoru Bosne i Hercegovine. Očekuje se da će kontinuirani razvoj, prilagodba i inovacije omogućiti sektoru osiguranja da pruži sigurnost i zaštitu klijentima, te da doprinese ukupnom ekonomskom rastu i stabilnosti zemlje. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Na osnovu analize poslovanja društava za osiguranje iz Federacije Bosne i Hercegovine uključujući i društva za reosiguranje u periodu 01.01.2022. – 31.12.2022. godine, daje se sljedeći pregled stanja (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023):

- U 2022. godini zabilježen je rast premije društava za osiguranje sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine. Taj rast premije iznosi 7,45% u odnosu na 2021. godinu, kada je također zabilježen rast premije od 8,26%. Kada se fokusiramo na životna osiguranja, rast premije iznosi 8,89% (u 2021. godini rast je bio 12,63%), dok je kod neživotnih osiguranja zabilježen rast premije od 6,96% (u 2021. godini rast je bio 6,81%). Ovi pokazatelji jasno ukazuju na potpuni oporavak tržišta osiguranja nakon izazova koje je donijela pandemija u 2020. godini. Povećanje premije svjedoči o povjerenju klijenata u sektor osiguranja te njihovoj potrebi za adekvatnom zaštitom i sigurnošću.;
- U 2022. godini ostvarena je bruto dobit u iznosu od 36,41 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 10,60% u odnosu na prethodnu godinu. Kada se fokusiramo na poslove neživotnih osiguranja i reosiguranja, zabilježen je pad bruto dobiti od 14,48% u odnosu na 2021. godinu. Unatoč tome, sva društva za osiguranje su ostvarila pozitivan finansijski rezultat u okviru neživotnih osiguranja.;

- Struktura portfelja osiguranja sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine nije doživjela značajnije promjene. Neživotna osiguranja i dalje čine dominantan dio sa učešćem od 73,95% u ukupnoj premiji (u 2021. godini učešće je bilo 74,29%). Unutar neživotnih osiguranja, osiguranje od odgovornosti za motorna vozila ima učešće od 57,66% (u 2021. godini učešće je bilo 59,02%). Primjećuje se pad učešća osiguranja od odgovornosti za motorna vozila u ukupnom neživotnom osiguranju, što ukazuje na povećanu svijest stanovništva o važnosti neobaveznih osiguranja. Učešće životnih osiguranja u ukupnoj premiji iznosi 26,05% i veće je u odnosu na 2021. godinu (učešće je tada bilo 25,71%). Ovo povećanje ukazuje na rast svijesti i potražnje za dugoročnom finansijskom sigurnošću i zaštitom među stanovništvom. Iako su promjene u strukturi portfelja manje, važno je naglasiti da postoji trend povećanja svijesti o neobaveznim osiguranjima i potrebi za adekvatnom zaštitom od rizika. Ovo može biti rezultat edukacije i informisanja javnosti o prednostima i važnosti različitih vrsta osiguranja.;
- Premija koju su ostvarila društva iz Federacije BiH i podružnice društava sa sjedištem u Republici Srpskoj u daljem tekstu RS, na teritoriji Federacije BiH u 2022. godini iznosi 604.329.446 KM i veća je za 7,83% u odnosu na prethodnu godinu..

S druge strane, u poslovima životnih osiguranja ostvarena bruto dobit je povećana za 28,63% u odnosu na prethodnu godinu. Sva društva za osiguranje su također ostvarila pozitivan finansijski rezultat u okviru životnih osiguranja. Ovi rezultati ukazuju na različite trendove u poslovanju neživotnih i životnih osiguranja. Iako je zabilježen pad bruto dobiti u neživotnom sektoru, sva društva su ostvarila pozitivne finansijske rezultate, što ukazuje na stabilnost i održivost njihovog poslovanja. Životna osiguranja su ostvarila značajan rast bruto dobiti, što može biti rezultat povećane potražnje za ovom vrstom osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Kada je riječ o učesnicima na tržištu osiguranja na teritoriji Federacije BiH registrovano ih je ukupno dvanaest, od čega se četiri bave poslovima u oblasti neživotnih osiguranja, sedam se bavi poslovima neživotnih i životnih osiguranja i samo jedno društvo je registrovano kao društvo za reosiguranje. Tabela 3. nam prikazuje osiguranja koja su registrovana na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine i grupe osiguranja kojima se bave.

Tabela 3. Osiguranja koja su registrovana na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine

Neživotna osiguranja	Neživotna i životna osiguranja	Reosiguranje
ASA	Adriatic	Bosna RE
Camelija	Croatia	
Central	Grawe	
Euroherc	Sarajevo	
	Triglav	
	Uniqa	
	Vienna	

Od navedenih društava, njih deset posluje na području Republike Srpske putem podružnica. Ta društva su Adriatic, ASA, Camelija, Central, Croatia, Euroherc, Sarajevo, Triglav, Uniqa i Vienna osiguranje. Ovo ukazuje na prisustvo tih društava na tržištu RS-a i pruža stanovništvu i poslovnim subjektima u RS-u mogućnost odabira osiguravatelja i vrsta osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Također, važno je napomenuti da je na dan 31.12.2022. godine, osam društava iz RS-a imalo dozvolu za poslovanje na području Federacije BiH putem podružnica. Ta društva su Aura, Brčko Gas, Drina, Dunav, Euros, Mikrofin, Premium i Wiener osiguranje. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Osnivanjem podružnica u različitim dijelovima Bosne i Hercegovine, osigurava se funkcioniranje jedinstvenog tržišta osiguranja u cijeloj državi, omogućavajući stanovništvu i poslovnim subjektima pristup osiguravajućim uslugama bez obzira na njihovu lokaciju. Ova prisutnost društava iz RS-a na području Federacije BiH, kao i društava iz Federacije BiH na području RS-a, doprinosi integraciji osiguravajućeg tržišta u Bosni i Hercegovini, olakšava slobodan protok osiguravajućih usluga i jača konkurenciju među osiguravateljima. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

5.2. Zaštitni fond Federacije Bosne i Hercegovine

Zaštitni fond Federacije Bosne i Hercegovine u daljem tekstu Zaštitni fond uspostavljen je Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornost. Nadležnost Zaštitnog fonda je pokrivanje šteta koje pretrpe žrtve saobraćajnih nezgoda, koje ne mogu biti nadoknađene sistemom obaveznog osiguranja od odgovornosti (ako je lice koje je odgovorno za nezgodu nepoznato - nematerijalna šteta ili ako je nezgodu prouzročilo neosigurano vozilo - materijalna i nematerijalna šteta), kao i štete kada je društvu oduzeto odobrenje za rad i pokrenut postupak posebne likvidacije. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Društva za osiguranje u Federaciji BiH koja se bave obaveznim osiguranjem, uključujući i podružnice društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj su članovi Zaštitnog fonda i imaju obavezu uplate doprinosa Zaštitnom fondu, srazmjerno ostvarenoj godišnjoj premiji osiguranja od odgovornosti za motorna vozila. Ukupan iznos doprinosa članova Zaštitnog fonda u 2022. godini iznosi 2.345.004 KM i isti je kao i prethodne godine. Prema dostavljenim izvještajima Zaštitnog fonda za 2022. godinu, primijećeno je da je isplaćeno ukupno 538 šteta u iznosu od 2.603.175 KM. Broj isplaćenih odštetnih zahtjeva u 2022. godini smanjen je za 20,88% u odnosu na prethodnu godinu, dok je vrijednost isplaćenih odštetnih zahtjeva u istom periodu manja za 6,31%. Od ukupnog iznosa za štete, 2.346.634 KM isplaćeno je za štete prouzrokovane neosiguranim vozilima, dok je za štete prouzrokovane nepoznatim vozilima isplaćeno 130.794 KM. Nadalje, za štete prouzrokovane vozilima koja su bila osigurana kod društava koja su u likvidaciji, iznos isplaćenih odšteta iznosi 125.747 KM. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Ovi podaci ukazuju na važnost postojanja Zaštitnog fonda Federacije BiH i nužnost zaštite osiguranika od finansijskih gubitaka nastalih uslijed šteta. Iako je primijećeno smanjenje broja i vrijednosti isplaćenih odštetnih zahtjeva u 2022. godini, i dalje je ključno osigurati odgovarajuću zaštitu i podršku osiguranicima kako bi se umanjili rizici i osigurala sigurnost u slučaju nepredviđenih događaja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

5.3. Tržište osiguranja Republike Srpske

U 2022. godini, na tržištu osiguranja Republike Srpske poslovala su dvadeset i četiri društva za osiguranje, od kojih je četrnaest imalo sjedište u RS-u, a deset u Federaciji BiH, koja poslove osiguranja obavljaju putem registrovane filijale u RS-u. Herfindahl–Hirschman¹ indeks i činjenica da sedamnaest društava za osiguranje ima pojedinačno učešće u ukupnoj premiji manje od 5% ukazuju da na tržištu osiguranja u Republici Srpskoj postoji jaka konkurencija, koja je izražena već duži niz godina. Povećana konkurencija na tržištu osiguranja, posmatrana kroz ukupan broj društava za osiguranje, te činjenica da je učešće premije osiguranja od autoodgovornosti cca 70% i više kod deset društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj, može ugroziti stabilnost sektora osiguranja. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Na tržištu osiguranja Republike Srpske, ukupno obračunata premija iznosila je 276,9 miliona KM, a što je za 7,3% više u odnosu na prethodnu godinu. Premija društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj povećana je za 6,5%, a premija filijala društava iz Federacije BiH je za 9,6% veća na tržištu Republike Srpske, u odnosu na prethodnu godinu. Premija neživotnih osiguranja bila je veća za 8,4%, a premija životnih osiguranja za 2,9%. Nominalno posmatrano, premija životnih osiguranja koju su ostvarile filijale društava za osiguranje sa sjedištem u Federaciji BiH je materijalno značajnije porasla na tržištu Republike Srpske, u odnosu na premiju koju su ostvarila društva za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj. U tom kontekstu bitno je naglasiti da premija osiguranja od autoodgovornosti sa 60,5% dominira u strukturi premije društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj, dok ista sa 34,9% učestvuje u strukturi premije filijala društava za osiguranje sa sjedištem u Federaciji BiH obračunatoj u Republici Srpskoj. Putem zastupnika i brokera, na tržištu osiguranja Republike Srpske, obračunato je 33,2% premije. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

U vezi poslovanja društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj, a koje uključuje poslovanje i u FBiH, treba istaći da je obračunata premija bila veća za 8,1%, a iznosila je 265,6 miliona KM. Ukupna bilansna suma je povećana za 10,2%, a u okviru koje su tehničke reserve porasle za 11,4%.

---

¹ Herfindahl-Hirschman indeks (HHI) je mjera koncentracije tržišta koja se koristi za procjenu razine konkurencije među tvrtkama unutar industrije.

Treba naglasiti da kapital, obračunate tehničke rezerve, matematička rezerva i rezerva za učešće u dobiti zajedno su činile 91,3% ukupne passive društava za osiguranje, a što je u skladu sa principima obavljanja djelatnosti osiguranja. Neto rezultat perioda je dobitak u iznosu od 30,5 miliona KM, koji je rezultirao stopom povrata na kapital od 18,0%. Sva društva za osiguranje su, na kraju 2022. godine, ostvarila neto dobitak perioda. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Vrijednost kombinovano gracia je bila ispod 100, što znači da je ostvaren pozitivan rezultat iz poslova osiguranja, kao i da je premija bila dovoljna za pokriće obaveza iz ugovora o osiguranju. Osiguranicima, trećim oštećenim licima i korisnicima po osnovu ugovora o osiguranju isplaćeno je 109,8 miliona KM ili 29,5% više u odnosu na prethodnu godinu. Nije bilo značajnijih promjena u vrijednosti stopa efikasnosti u rješavanju i isplati obaveza iz osiguranja. Solventnost sektora osiguranja posmatrana kroz ispunjavanje zahtjeva adekvatnosti kapitala, pokriće obračunatih tehničkih rezervi, te raciosolventnosti je bila na zadovoljavajućem nivou. Koeficijent opšte likvidnosti na nivou sektora je bio veći od 1, što odražava sposobnost izmirenja obaveza u roku dospijeca. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Djelatnost dobrovoljnog penzijskog osiguranja obavljalo je jedno društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom. Sa stanjem na dan 31.12.2022. godine, ukupan broj aktivnih članova dobrovoljnog penzijskog fonda je bio 36.416, što je za 9,3% ili za 3.095 više u odnosu na isti dan prethodne godine. Od ukupnog broja aktivnih članova, 95,2% članova je pristupilo putem penzijskih planova javnih preduzeća i institucija. Prosječna starost članova dobrovoljnog penzijskog fonda bila je 47,8 godina. Ulaganja u obveznice činilo je 82,6% ukupnih ulaganja dobrovoljnog penzijskog fonda, a neto vrijednost imovine iznosila je 26,4 miliona KM i porasla je za 51,8%, usljed povećanja broja članova. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Tabela 4. nam prikazuje da od četrnaest društava za osiguranje, koja imaju sjedište u Republici Srpskoj, dvanaest je registrovano za obavljanje djelatnosti neživotnih osiguranja, a dva društva za osiguranje za obavljanje djelatnosti neživotnih i životnih osiguranja, to jeste kompozitna osiguranja.

Tabela 4. Osiguranja registrovana u RS-u i grupe osiguranja kojima se bave (Izvor: (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023))

R.B.	Naziv društva za osiguranje	Sjedište	Većinsko vlasništvo
NEŽIVOTNA OSIGURANJA			
1.	D.D. Brčko gas osiguranje	Brčko	domaće
2.	Drina osiguranje a.d.	Milići	domaće
3.	Dunav osiguranje a.d.	Banja Luka	strano
4.	Euros osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
5.	Krajina osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
6.	Mikrofin osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
7.	Nešković osiguranje a.d.	Bijeljina	domaće
8.	Osiguranje Aura a.d.	Banja Luka	domaće
9.	Osiguranje Garant d.d.	Brčko	domaće
10.	Premium osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
11.	SAS-SuperP OSIGURANJE a.d.	Bijeljina	domaće
12.	Triglav osiguranje a.d.	Banja Luka	strano
ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA (KOMPOZITNA DRUŠTVA)			
13.	Grawe osiguranje a.d.	Banja Luka	strano
14.	Wiener osiguranje a.d.	Banja Luka	strano

Premija na tržištu osiguranja Republike Srpske u 2022. godini, obračunata putem zastupnika i brokera u osiguranju, iznosila je 91.801.292 KM ili 33,2% ukupno obračunate premije i veća je za 18,2%, u odnosu na prethodnu godinu. Putem zastupnika u osiguranju obračunata je premija u iznosu od 78.495.502 KM, odnosno 28,4% ukupne premije, dok je putem brokera u osiguranju obračunato 13.305.790 KM ili 4,8% ukupne premije. Premija neživotnih osiguranja, obračunata putem zastupnika i brokera u osiguranju, iznosila je 46.993.371 KM ili 21,1% premije neživotnih osiguranja i veća je za 40,6% u odnosu na isti period prethodne godine. Putem zastupnika i brokera u osiguranju, obračunato je 44.807.921 KM ili 81,7% premije životnih osiguranja. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

5.4. Zaštitni fond Republike Srpske

Zaštitni fond Republike Srpske u daljem tekstu Zaštitni fond osnovan je Zakonom o obaveznom osiguranju za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 102/09 – Prečišćeni tekst), kao posebno pravno lice. Nadležnost Zaštitnog fonda propisana je Zakonom o obaveznim osiguranjima u saobraćaju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 82/15 i 78/20).

Zaštitni fond je obavezan da izvršava obavezu naknade štete nastale na teritoriji Republike Srpske trećem oštećenom licu, ako ih prouzrokuje nepoznato vozilo ili vozilo čiji vlasnik nije zaključio ugovor o osiguranju od autoodgovornosti. Pored toga, Zaštitni fond je obavezan da izvršava i obavezu isplate naknade oštećenim licima u slučaju da nije zaključen ugovor o obaveznom osiguranju putnika u javnom prevozu od posljedica nesretnog slučaja, te šteta iz osnova autoodgovornosti i osiguranja putnika u javnom prevozu koje nisu mogle biti nadoknađene iz stečajne ili likvidacione mase društva za osiguranje. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Sva društva za osiguranje koja u Republici Srpskoj obavljaju poslove osiguranja od autoodgovornosti i osiguranja putnika u javnom prevozu od posljedica nesretnog slučaja, osim putnika u vazdušnom saobraćaju, obavezno su članovi Zaštitnog fonda i plaćaju doprinos Zaštitnom fondu, srazmjerno obračunatoj premiji osiguranja od autoodgovornosti i osiguranja putnika u javnom prevozu od posljedica nesretnog slučaja u Republici Srpskoj.

Ukupno ostvareni prihodi Zaštitnog fonda, u 2022. godini, su iznosili 2.956.330 KM i bili su manji za 7,3%, u poređenju sa prethodnom godinom, od čega se 83,6% odnosilo na poslovne prihode, finansijske prihode 4,2% i ostale prihode 12,2%. Na smanjenje ukupnih prihoda uticalo je smanjenje poslovnih prihoda usljed smanjenja utvrđenih doprinosa društava za osiguranje za 2022. godinu, a zbog manje planiranih prihoda po osnovu doprinosa od strane Zaštitnog fonda, te smanjenje prihoda po osnovu regresnih potraživanja. Ukupni rashodi su iznosili 2.335.996 KM i bili su manji za 16,7%, a činili su ih poslovni rashodi (75,8%), rashodi po osnovu ispravke vrijednosti i otpisa potraživanja (23,3%) i rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine (0,9%). Na smanjenje ukupnih rashoda uticalo je smanjenje troškova rezervisanja za štete, nastalo usljed manjeg broja prijavljenih šteta i povećanja iznosa isplaćenih šteta u odnosu na prethodnu godinu, te smanjenje rashoda ispravke i otpisa regresnih potraživanja. Zaštitni fond je ostvario višak prihoda nad rashodima u iznosu od 620.334 KM. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

Ukupan broj odštetnih zahtjeva u 2022. godini je smanjen, dok je iznos isplaćenih odštetnih zahtjeva bio veći, u odnosu na prethodnu godinu. Svi obrađeni odštetni zahtjevi su isplaćeni. Prosječna vrijednost isplaćenog odštetnog zahtjeva iznosila je 4.968 KM i bila je veća za 5,0%. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023)

5.5. Tržište osiguranja Brčko distrikta

Na teritoriji Brčko distrikta kao posebne teritorijalne organizacione jedinice Bosne i Hercegovine mogu poslovati osiguranja čije je dozvole za registraciju izdala Agencija za nadzor Bosne i Hercegovine i Agencija za osiguranje Republike Srpske. Prema tome agencija koja je izdala dozvolu za rad nadležna je da prati zakonitost rada na teritoriji Brčko distrikta. Društva za osiguranje sa sjedištem u Brčko distriktu prilikom osnivanja slobodna su da odaberu agenciju kojoj se podnosi zahtjev za izdavanja dozvole za rad.

5.6. Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini

Prema Dejtonskom mirovnom sporazumu, Aneks 4. što predstavlja Ustav, Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta i jednog distrikta. Entiteti su Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska, te distrikt Brčko. Nadležnost za poslove u sektoru osiguranja, izradu zakonskih okvira poslovanja, kao i nadzor nad radom imaju entiteti i distrikt.

5.6.1. Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Federaciji Bosne i Hercegovine

Zakoni Federacije BiH koji uređuju poslove osiguravajućih društava su:

- Zakon o obaveznim osiguranjima u prometu;
- Zakon o osiguranju;
- Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju;
- Zakon o obligacionim odnosima Federacije BiH i RS;
- Zakon o gospodarskim društvima;
- Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH.

U narednom tekstu ćemo izdvojiti i objasniti najvažnije zakone za rad osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zakon o osiguranju („Službene novine Federacije BiH”, broj: 23/17 i 103/21) - Ovim zakonom se reguliše osnivanje, poslovanje, nadzor i prestanak društava za osiguranje i reosiguranje osnovanih u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i podružnica društava za osiguranje i reosiguranje koja nemaju sjedište u Federaciji Bosne i Hercegovine. Osnivanje društava za osiguranje i reosiguranje je podvrgnuto strogoj regulativi kako bi se osiguralo da samo ozbiljni i finansijski stabilni akteri mogu da pružaju usluge osiguranja na tržištu Federacije Bosne i Hercegovine.

Zakon definiše precizne uslove i zahtjeve za osnivanje ovih društava, uključujući minimum kapitala koji je potreban za pokretanje poslovanja, kao i procedure za dobijanje odgovarajućih dozvola i licenci od Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH. Poslovanje društava za osiguranje i reosiguranje također je temeljito regulisano zakonom. Ovaj zakon postavlja standarde za različite aspekte njihovih aktivnosti, uključujući uslove za postavljanje premija, izračunavanje tehničkih rezervi, upravljanje rizicima, i obaveze prema osiguranicima. Osim toga, zakon također sadrži odredbe o transparentnosti poslovanja, što znači da društva za osiguranje i reosiguranje moraju redovno izvještavati Agenciju za nadzor osiguranja Federacije BiH o svojoj finansijskoj stabilnosti i performansama. Nadzor nad ovim društvima je od ključnog značaja za očuvanje integriteta tržišta osiguranja, i ovaj zakon detaljno opisuje ulogu i ovlaštenja Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH. Agencija za nadzor osiguranja Federacije BiH za praćenje poslovanja ovih društava, osiguravanje da se pridržavaju svih zakonskih zahtjeva, i intervenisanje u slučaju nepravilnosti ili problema. Na kraju, zakon reguliše i postupke koji se primjenjuju u slučaju prestanka poslovanja društava za osiguranje i reosiguranje. Ovo uključuje procedure za likvidaciju ili prenos portfolija na druga društva kako bi se osigurala zaštita interesa osiguranika i stabilnost tržišta. Sve ove odredbe ovog zakona igraju ključnu ulogu u stvaranju sigurnog, stabilnog i transparentnog okvira za tržište osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, čime se osigurava zaštita interesa svih učesnika u ovom sektoru. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju („Službene novine Federacije BiH”, broj: 57/20 i 103/21) - Ovaj zakon predstavlja ključni pravni okvir koji uređuje obavezna osiguranja u saobraćaju unutar Federacije BiH. Ovaj zakon ima za cilj osigurati sigurnost svih učesnika u saobraćaju i pružiti adekvatnu zaštitu u slučaju nesreća i šteta prouzrokovanih tokom saobraćajnih aktivnosti. Evo detaljnijeg pregleda obaveznih osiguranja u saobraćaju propisanih ovim zakonom (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023):

- Osiguranje putnika u javnom prijevozu od posljedica nesretnog slučaja – Ovo obavezno osiguranje ima za cilj zaštititi putnike u javnom prijevozu, osim putnika u zračnom saobraćaju, od eventualnih povreda ili šteta koje mogu nastati usljed nesretnih slučajeva tokom putovanja. Ovim osiguranjem se pruža finansijska podrška putnicima i njihovim porodicama u slučaju povreda ili smrtonosnih ishoda.;

- Osiguranje vlasnika vozila od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima – Vlasnici motornih vozila su obavezni da imaju ovu vrstu osiguranja kako bi pokrili štetu koju bi njihova vozila mogla prouzrokovati drugim učesnicima u saobraćaju. Ovo osiguranje štiti vlasnike vozila od potencijalno visokih troškova obeštećenja i pravne odgovornosti u slučaju saobraćajnih nesreća.;
- Osiguranje vlasnika zrakoplova od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima i putnicima – Ovaj segment zakona se odnosi na vlasnike zrakoplova. Oni su obavezni imati osiguranje koje pokriva štetu koju bi njihovi zrakoplovi mogli prouzrokovati trećim licima i putnicima tokom leta.;
- Osiguranje vlasnika plovila na motorni pogon od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima – Ovaj dio zakona obavezuje vlasnike plovila na motorni pogon da imaju osiguranje koje pokriva potencijalnu odgovornost za štetu koju bi njihova plovila mogla prouzrokovati trećim licima tokom plovidbe.;
- Odgovornost za štetu prouzrokovanu trećim licima – Ova kategorija obavezne odgovornosti se odnosi na štetu prouzrokovanu trećim licima u kontekstu saobraćaja. Osim vlasnika vozila, zrakoplova i plovila na motorni pogon, svi učesnici u saobraćaju imaju obavezu da se osiguraju kako bi se osigurala nadoknada štete koju mogu prouzrokovati drugim osobama ili imovini..

Ovim zakonom se postavlja čvrst pravni okvir za osiguranje svih učesnika u saobraćaju i osigurava da se odgovornost za štetu adekvatno pokriva. Ovo doprinosi većoj sigurnosti na putevima i zaštiti interesa svih građana Federacije Bosne i Hercegovine u saobraćaju. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju („Službene novine Federacije BiH”, broj: 22/05, 8/10 i 30/16) - Ovaj zakon ima za cilj regulisati aktivnosti koje se odnose na posredovanje u privatnom osiguranju, utvrditi uvjete pod kojima se ti poslovi mogu obavljati, te uspostaviti nadzor nad tim aktivnostima unutar Federacije Bosne i Hercegovine. Ovim zakonom se uređuje sve što se tiče posredovanja u privatnom osiguranju, što uključuje poslove vezane uz prodaju i upravljanje policama osiguranja, kao i druge usluge povezane s privatnim osiguranjem. Zakon također definiše uvjete koje moraju ispuniti osobe koje žele obavljati posredničke aktivnosti u privatnom osiguranju, uključujući licenciranje i obuku.

Nadalje, ovim zakonom se uspostavlja sistem nadzora kako bi se osiguralo da se posredničke aktivnosti u privatnom osiguranju obavljaju u skladu s odgovarajućim standardima i propisima. Nadzor se provodi radi zaštite interesa osiguranika i očuvanja stabilnosti tržišta privatnog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ukratko, Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju ima ključnu ulogu u regulaciji i nadzoru posredničkih aktivnosti u privatnom osiguranju unutar Federacije Bosne i Hercegovine kako bi se osigurala transparentnost, sigurnost i pravičnost u ovoj važnoj industriji osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

Postoje također i zakoni opšte prirode koji, iako nisu isključivo usmjereni prema oblasti osiguranja, dotiču se određenih aspekata koji se pojavljuju u osiguravajućem sektoru. Ovi zakoni su (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023):

- Zakon o obligacionim odnosima Federacije BiH i RS (neslužbeni pročišćeni tekst) („Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije”, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list Republike BiH”, broj: 2/92, 13/93 i 13/94, „Službeni glasnik RS”, broj: 17/93 i 3/96, „Službene novine Federacije BiH”, broj: 29/03 i 42/11);
- Zakon o privrednim društvima („Službene novine Federacije BiH”, broj: 81/15 i 75/21);
- Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj: 15/21).

U kontekstu regulacije tržišta osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, ključnu ulogu imaju podzakonski akti. Ovi akti predstavljaju temeljnu osnovu koja omogućava precizno definisanje i upravljanje različitim aspektima osiguravajućeg sektora. Kroz raznovrsne odredbe i smjernice, podzakonski akti usmjeravaju funkcionisanje tržišta osiguranja, pružajući okvir za konkurenciju, zaštitu prava potrošača i održavanje visokih standarda integriteta i transparentnosti. U podzakonske akte kojima se uređuje tržište osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine spadaju pravilnici, uputstva, odluke, mjere i smjernice. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023)

5.6.2. Zakonski okvir poslovanja osiguravajućih društava u Republici Srpskoj

Pravni okvir poslovanja osiguranja u Republici Srpskoj uređen je sljedećim zakonima:

- Zakon o društvima za osiguranje;
- Zakon o posredovanju u osiguranju;
- Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju;
- Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske.

U narednom tekstu ćemo objasniti ove zakone i njihovo značenje za rad osiguranja u Republici Srpskoj.

Zakon o društvima za osiguranje („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 17/05, izmjene broj: 01/06, 64/06 i 74/10) - Ovim zakonom uređuju se osnivanje, poslovanje, nadzor i prestanak rada društava za osiguranje i filijala koje obavljaju djelatnost osiguranja u RS i osniva Agenciju za osiguranje RS. Djelatnost osiguranja u Republici Srpskoj mogu obavljati društva za osiguranje, koja su osnovana u obliku akcionarskih društava ili društava za uzajamno osiguranje. Društva za osiguranje mogu obavljati samo djelatnost osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2024)

Zakon o posredovanju u osiguranju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 17/05) - Ovim zakonom uređuju se posredovanje u osiguranju, vrste i uslovi za obavljanje ovih poslova, te nadzor nad obavljanjem poslova posredovanja u osiguranju u Republici Srpskoj. Posredovanje u osiguranju obavljaju brokери u osiguranju i zastupnici u osiguranju, u skladu sa ovim zakonom. Društvo za osiguranje ne može u Republici Srpskoj obavljati djelatnosti neposrednog osiguranja ili djelatnosti reosiguranja preko posrednika u osiguranju koji nisu registrovani u skladu sa ovim zakonom. Raspodjela rizika osiguranja, kao i poslova zaposlenih u osiguranju između društava za osiguranje, čak i ako im se za pribavljanje klijenata daje naknada, neće se smatrati posredovanjem prema odredbama ovog zakona. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2024)

Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 82/15) - Ovim zakonom uređuju se obavezna osiguranja u saobraćaju u Republici Srpskoj.

Vrste obaveznog osiguranja u saobraćaju u smislu ovog zakona su (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2024):

- Osiguranje putnika u javnom prijevozu od posljedica nesretnog slučaja, osim putnika u zračnom saobraćaju;
- Osiguranje vlasnika vozila od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima;
- Osiguranje vlasnika zrakoplova od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima i putnicima;
- Osiguranje vlasnika plovila na motorni pogon od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima.

Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 94/15) - Ovim zakonom uređuje se oblast računovodstva i revizije koja obuhvata pitanja od značaja za organizaciju i funkcionisanje sistema knjigovodstva i računovodstva, pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja, organizaciju i rad Savjeta za računovodstvo i reviziju Republike Srpske, reviziju finansijskih izvještaja, sticanje zvanja, sertifikaciju i licenciranje, kao i druga pitanja od značaja za računovodstvo i reviziju. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2024)

5.7. Agencije za nadzor osiguranja

Agencije za nadzor osiguranja ne postoje na nivou Bosne i Hercegovine, već nadzor nad radom osiguranja spada u nadležnosti entiteta. Tako da imamo Agenciju za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine i Agenciju za osiguranje Republike Srpske. Distrikt Brčko ima poseban status u uređenju Bosne i Hercegovine, pa tako i u sektoru osiguranja. Prema tome u Brčko distriktu nadležne su obje agencije, a nadzor nad osiguranjima vrši ona agencija koja je izdala dozvolu za rad osiguranju.

5.7.1. Agencija za nadzor Federacije Bosne i Hercegovine

Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine u daljem tekstu Agencija za nadzor osnovana je Zakonom o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju kao samostalna i nezavisna neprofitna institucija, to jeste kao pravna osoba Federacije koja ima regulatornu i nadzornu funkciju u oblasti privatnog osiguranja s ciljem zaštite osiguranika i osiguravača, a na dobrobit industrije osiguranja. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2016)

Sukladno odredbama Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine ovlaštena je među ostalim izdavati odobrenja za rad društvima za osiguranje i posrednicima u osiguranju, davati mišljenja na akte društava za osiguranje, vršiti nadzor u pogledu ulaganja, održavanja i raspolaganja sredstvima osiguranja, nalagati mjere koje se odnose na vođenje poslova osiguranja društva za osiguranje, propisivati i uvjete za sticanje i povlačenje zvanja ovlaštenog aktuara, donositi provedbene propise, druge opće akte (pravilnike, uputstva, naredbe i odluke) i pojedinačne akte (rješenja i zaključke) te poduzimati sve ostale mjere koje smatra odgovarajućim za ispunjenje svojih nadzornih i regulatornih ciljeva. Upravljanje i rukovođenje Agencijom provode Upravna tijela Agencija za nadzor – direktor i stručni savjet. Za svoj rad Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine odgovara Vladi Federacije Bosne i Hercegovine. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2016)

Osnovni ciljevi nadzora osiguravajućih društava su očuvanje sigurnosti i stabilnosti tržišta osiguranja u korist i zbog zaštite osiguranika, a u ostvarivanju svojih ciljeva Agencija za nadzor se rukovodi načelima učinkovitosti, nepristranosti, javnosti i transparentnosti. (Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2016)

Agencija za nadzor osigurava javnost rada suradnjom sa sredstvima javnog informiranja, te izvješćivanjem javnosti o radu i poslovanju, također u tu svrhu može imati svoja sredstva informisanja, biltene, publikacije ili glasila. Agencija za nadzor ima regulatornu i nadzornu funkciju u cilju zaštite osiguranika i osiguravača na dobrobit industrije osiguranja.

Regulatorni ciljevi Agencije za nadzor su osobito (Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2017):

- Nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz oblasti osiguranja i drugih propisa;
- Regulacije rada društava za osiguranje, Zaštitnog fonda FBiH i posrednika u osiguranju;
- Propisivanje uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu te uvjete i mogućnosti za isplatu iste sukladno odredbama zakona koji reguliraju dobrovoljne mirovinske fondove;
- Stvaranje povjerenja na tržištu u poslove osiguranja;
- Savjetovanje i zaštita potrošača sukladno prirodi uključenih rizika i stupnjom iskustva i stručnošću potrošača;

- Sprečavanje finansijskog kriminala, bilo zabranom obavljanja poslova osiguranja koji su u suprotnosti sa Zakonom ili poslova u onom dijelu u kojem bi društva za osiguranje ili posrednici u osiguranju u Federaciji Bosne i Hercegovine mogla biti iskorištena u svrhe koje su povezane sa finansijskim kriminalom;
- Edukacija o koristima i rizicima koji su povezani sa različitim vrstama neživotnog i životnog osiguranja i ostalim ulaganjima u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i pružanje odgovarajućih informacija i savjeta;
- Obavlja i druge poslove sukladno ovlastima utvrđenim Zakonom i drugim propisima.

Za ostvarivanje regulatorne i nadzorne funkcije utvrđene zakonom Agencija za nadzor obavlja stručne i druge poslove, što uključuje, a ne ograničava se na (Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2017):

- Izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad društvima za osiguranje za obavljanje poslova osiguranja i posrednicima u osiguranju;
- Izdavanje odobrenja za prijenos portfelja društva za osiguranje;
- Izdavanje suglasnosti za imenovanje članova uprave društva za osiguranje;
- Izdavanje suglasnosti za imenovanje nadzornog odbora društva za osiguranje;
- Davanje suglasnosti na opće, posebne i dodatne uvjete osiguranja, tehničke podloge koje se posebno upotrebljavaju za izračunavanje tehničkih rezervi koje će društvo upotrebljavati u svom poslovanju sa osiguranicima, kao i u slučaju nastajanja bilo kakvih izmjena i dopuna;
- Vođenje registara društava za osiguranje, posrednika u osiguranju i ovlaštenih aktuara;
- Donošenje odluke o pokretanju prinudne likvidacije nad društvom za osiguranje;
- Podnošenje prijedloga za otvaranje stečaja društva za osiguranje;
- Provjeru poslovnih knjiga i dokumenata subjekata nadzora, sa i bez obavještanja istih;
- Angažovanje ovlaštenih stručnih osoba da izvrše pregled knjiga i dokumenata subjekata nadzora;
- Zahtjevanje od subjekata nadzora da u okviru određenog vremenskog roka, koji neće biti kraći od 10 dana niti duži od 90 dana, ispravi bilo koji akt ili postupanje koji su u suprotnosti sa odredbama zakona i podzakonskih akata;
- Nalaganje subjektu nadzora da obustavi provedbu bilo kojih radnji ili postupaka koji su u suprotnosti sa odredbama zakona i podzakonskih akata;

- U korist osiguranika izdavanje naloga u pogledu ulaganja, održavanja i raspolaganja sredstvima osiguranja;
- Obraćanja sudu radi poduzimanja daljih radnji i mjera u svezi sa nekim subjektom nadzora, u slučajevima kada Agencija za nadzor nema ovlaštenja da provodi svoje funkcije sukladno zakonu i podzakonskom aktu;
- Donošenja provedbenih propisa, drugih općih akata (pravilnika, naputaka, naredbi i odluka) i pojedinačnih akata (rješenja i zaključaka), donošenja podzakonskih akata za koje je ovlaštena sukladno zakonima koji reguliraju utemeljenje i rad dobrovoljnih mirovinskih fondova;
- U okviru djelokruga svoga rada surađivanja sa međunarodnim institucijama u suradnji sa Agencijom za osiguranje u Bosni i Hercegovini sukladno zakonu;
- Na bilo koji drugi način pisanim putem davanje smjernica potrebitih za primjenu zakona i ostalih pitanja od značaja za tržište osiguranja (instrukcije, upute, objašnjenja i drugo);
- Nalaganje mjera koje se odnose na vođenje poslova osiguranja društva ukoliko smatra da su one neophodne kako bi se osiguralo da društvo vodi poslove sukladno odredbama zakona, kao i nalaganje dodatnih mjera u provedbi politike upravljanja rizicima sukladno odredbama Zakona;
- Obavljanje i drugih poslova sukladno ovlastima utvrđenim Zakonom i drugim propisima.

U sastavu Agencije za nadzor uspostavljena je samostalna organizaciona jedinica unutar koje djeluje jedan ili viši ombudsmana u osiguranju radi promoviranja i zaštite prava i interesa korisnika usluga osiguranja, to jeste fizičkih osoba kao korisnika usluga osiguranja. Ombudsman je neovisan u obavljanju svojih zadataka i odgovara za njihovo izvršavanje, a u provedbi svojih funkcija ne djeluje kao zastupnik Agencije za nadzor. Njega imenuje i razrješava Stručni savjet, dok je mandat ombudsmana pet godina i može biti obnovljen.

Agencija za nadzor osiguranja se finansira iz više izvora utvrđenim statutom agencije. Prema statutu Agencije za nadzor izvori finansiranja su (Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2017):

- Naknada za nadzor društava za osiguranje, društava za reosiguranje, podružnica društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj, podružnica društava za osiguranje odnosno reosiguranje stranog društva za osiguranje odnosno reosiguranje i drugim naknadama posrednika u osiguranju;

- Naknada za rješavanje po zahtjevima subjekata nadzora, što uključuje, a ne ograničava se na izdavanje odobrenja za rad društvu za osiguranje i posredniku u osiguranju, izdavanje suglasnosti za upravu i nadzorni odbor društva za osiguranje, izdavanje odobrenja za osnivanje podružnice društva za osiguranje, izdavanje odobrenja za sticanje kvalificiranog udjela, izdavanje odobrenja za prenos portfelja osiguranja, izdavanje odobrenja za statusne promjene društva za osiguranje, za upis u registar podružnica društava iz Republike Srpske i druge sukladno Odluci o naknadama;
- Donacijama i drugim izvorima prihoda.

5.7.2. *Agencija za osiguranja Republike Srpske*

Pravnim okvirom, kojim je uređena oblast osiguranja u Republici Srpskoj, regulisane su nadležnosti Agencije za osiguranje RS, koje se mogu grupisati u regulatorne, nadzorne i zaštita potrošača. Agencija za osiguranje RS u okviru svojih regulatornih nadležnosti (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022):

- Donosi podzakonske propise, pravilnike, uputstva, naredbe i odluke;
- Analizira postojeću podzakonsku regulativu, u cilju njenog poboljšanja, a u skladu sa promjenama zakonskog okvira i tržišnih okolnosti;
- Donosi pojedinačne akte, rješenja i zaključke, kojim izdaje i oduzima dozvole za rad, daje i oduzima ovlašćenja, vrši upis i brisanje iz registara koje vodi Agencija, primjenjuje propisane mjere nadzora i izdaje ili oduzima ostala ovlašćenja i saglasnosti;
- Učestvuje u izradi transpozicionih i korelacionih tabela u odnosu na direktive Europske unije u oblasti osiguranja, u saradnji sa drugim nadležnim organima;
- Vrši samoprocjenu usklađenosti domaće regulative s principima koje je izdalo Međunarodno udruženje supervizora u osiguranju.

Nadzorne nadležnosti Agencije za osiguranje RS su (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022):

- Nadzor ispunjenosti uslova za osnivanje društava za osiguranje i društava za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima i dobrovoljnih penzijskih fondova;
- Nadzor ispunjenosti uslova za ovlašćenje i upis u registar posrednika u osiguranju i ovlašćenih aktuara;

- Nadzor ispunjenosti uslova neophodnih za izdavanje raznih odborenja učesnicima na tržištu osiguranja;
- Vođenje propisanih registara društava za osiguranje, posrednika u osiguranju, ovlašćenih aktuara i dobrovoljnih penzijskih fondova;
- Kontinuirani nadzor – off-site nadzor (pravni, finansijsko-računovodstveni i aktuarski) učesnika na tržištu osiguranja, proučavanjem stanja i kretanja na tržištu osiguranja i analizom izvještaja i druge dokumentacije koju učesnici na tržištu osiguranja dostavljaju Agenciji za osiguranje RS;
- Redovne i vanredne kontrole (na licu mjesta on-site nadzor) učesnika na tržištu osiguranja, u okviru kojih se vrši pregled poslovnih knjiga i druge dokumentacije, pregled načina vođenja poslovnih knjiga i izvještavanja, pregled postupaka i procedura poslovanja i interne kontrole, kao i preglede ostalih dokumenata neophodnih za obavljanje nadzora;
- Nadzor nad poslovanjem Zaštitnog fonda;
- Razmjena informacija iz oblasti nadzora sa drugim regulatorima finansijskog tržišta;
- Razvoj Informacionog sistema Agencije za osiguranje RS s ciljem efikasnijeg sprovođenja osnovnih funkcija.

Nadležnosti Agencije za osiguranje RS vezane za zaštitu potrošača su (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022):

- Kontinuirani nadzor nad primjenom uslova i tarifa u osiguranju;
- Kontinuirani nadzor nad postojanjem i primjenom internih procedura u društvima za osiguranje za prodaju osiguranja (zaključivanje ugovora) i za rješavanje odštetnih zahtjeva i zahtjeva za isplatu osiguranih suma i suma osiguranja;
- Podsticaj jačanju povjerenja javnosti u usluge osiguranja (putem ombudsmana, edukacijom, preventivnim djelovanjem i drugim potrebnim mjerama);
- Saradnja i koordinacija rada sa drugim nadzornim organima finansijskog sektora, radi očuvanja njegove efikasnosti, stabilnosti i obezbjeđenja zaštite prava svih korisnika finansijskih usluga, u skladu sa Zakonom o komitetu za koordinaciju nadzora finansijskog sektora Republike Srpske.

Ombudsman u osiguranju je uspostavljen pri Agenciji za osiguranje Republike Srpske da omogući vansudsko razrješenje sporova i nesuglasica povezanih sa ugovorom o osiguranju, koji nastaju između društva za osiguranje/Zaštitnog fonda Republike Srpske, sa jedne, i ugovarača osiguranja, osiguranika, korisnika osiguranja i trećeg oštećenog lica, sa druge strane. (Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022)

5.8. Aktuar

Aktuar je stručnjak koji se bavi pitanjima neizvjesnosti i rizika pri čemu primjenom specijalističkih znanja iz matematike, statistike i ekonomije nastoji različite vrste rizika i neizvjesnosti svesti na minimalnu statistički prihvatljivu mjeru. Najviše aktuara zaposleno je u djelatnosti osiguranja. (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 23/17, 2017)

Aktuari u osiguravajućim društvima imaju iznimno važnu ulogu. Oni primjenjujući svoja matematička znanja izračunavaju rizik, te na osnovu toga osiguranja prave svoje pakete, police i ponude prema klijentima. Aktuari su važni svim osiguravajućim društvima obzirom da s jedne strane štite prava vlasnika polica kroz provjeravanje stvarne finansijske moći osiguravatelja, dok s druge strane pružaju uslugu osiguravatelju tako što adekvatno brinu o solventnosti istog. Ulogu aktuara možemo vidjeti na primjeru životnog osiguranja. Životno osiguranje predstavlja dugoročno osiguranje koje u značajnoj mjeri štiti ugovaratelja životnog osiguranja od rizika prerane smrti. Taj rizik se dijeli na veću grupu ljudi koji sačinjavaju rizičnu zajednicu osiguranja života. Ugovorom o životnom osiguranju rizik prerane smrti srazmjerno se povećava prema isteku roka na koji je sklopljen. Rizik za osiguratelja nije sadržan u mogućnosti hoće li osiguranik umrijeti, nego kada će se to desiti. Sljedeća vrsta rizika koji se pokriva u životnom osiguranju je staračka zavisnost. Kod ove vrste ugovora, poželjno je doživljenje jer je osiguravatelj sve vrijeme trajanja ugovora pokrivaio sve svoje troškove a ostatak ulagao i oplođivao. Vjerovatnoća smrti u ovom osiguranom slučaju ima izrazit značaj u procjeni i iznosu premije životnog osiguranja. Aktuari izračunavaju vjerovatnoću u kojoj godini će osigurana osoba doživjeti smrt, biti sklonija nekim povredama i na osnovu toga osiguranja preuzimaju rizik i formiraju cijene svojih paketa životnog osiguranja.

Aktuarska nauka je multidisciplinarna nauka koja koristi procedure koje izravno vode porijeklo iz raznih drugih izvora kao što su ekonomija, finansije, statistika i finansijski inženjering. Te procedure su u određenoj mjeri transformisane i kombinovane sa procedurama iz osiguranja, računovodstva i marketinga kako bi bile prilagođene pitanjima koje se tiču sistema osiguranja.

Važan dio aktuarske prakse podrazumijeva izgradnju modela i rješenja za finansijske, poslovne i društvene probleme koji su povezani sa neizvjesnošću budućih događaja. U ovim, i sličnim situacijama, nerijetko se dešava da se neizvjesnost modelira primjenom odgovarajućeg statističkog modela. (Ilkić, 2011)

Metode koje se obično koriste u primjeni teorije kredibiliteta dijele se u dvije kategorije i to frekventističke i Bajesove metode. Glava razlika između posmatranih metoda teorije kredibiliteta ogleda se u različitom tumačenju pojma vjerovatnoće. (Boland, 2006)

Frekventističke metode, poznate su kao metode izuzetno velike preciznosti, tradicionalno se koriste u aktuarstvu. Frekventističko shvatanje termina vjerovatnoće predstavlja osnovu i okvir klasične statističke metodologije, te se o frekventističkom shvatanju vjerovatnoće govori kao o osnovnom stavu o vjerovatnoći u praktičnoj primjeni statistike u različitim disciplinama. Glavni elemenat ovog shvatanja je da koncept vjerovatnoće treba da bude objektivian i oslobođen uticaja bilo kakvih subjektivnih faktora uz istovremenu mogućnost praktične primjene u eksperimentima. Prema ovom shvatanju, vjerovatnoća se može definisati i primjeniti u situacijama koje se mogu iznova i iznova ponavljati pod istim uslovima. (Behan, 2009)

Pojam vjerovatnoće se koncipira na subjektivian način prema Bajesovoj statistici, a vjerovatnoća predstavlja stepen uvjerenja koji se koriguje u trenutku kada informacije ili podaci postanu raspoloživi. Prednosti Bajesove metode u odnosu na frekventističke metode iskazuju se time što koriste informacije o svim parametrima u procjeni svakog pojedinačnog parametra. Bajesov metod sve nepoznate parametre koji se pojavljuju u statističkom modelu posmatra kao slučajne promjenljive, a njihovu raspodijelu dovodi u vezu sa raspoloživim informacijama.

U novije vrijeme sve metode koje u svojoj osnovi sadrže Bajesovu statistiku koriste se u oblasti osiguranja, a posebno kao dio procesa procjene rizika. Samim tim, kao najpreciznija metoda uzima se Bajesova paradigma za primjenu u analizi različitih modela iz oblasti aktuarstva, osiguranja i upravljanja rizicima.

Godine 2016. donesen je Internacionalni standard aktuarske prakse u daljem tekstu ISAP. To je opći standard. Primjenjuje se na sve aktuarske usluge koje obavlja aktuar osim ukoliko neki element smjernica izričito ne zamjenjuje drugi standard kao, na primjer, standard specifičan za praksu ili zakon. Ovaj ISAP primjenjuje se na aktuare u obavljanju aktuarskih usluga.

Aktuar koji obavlja ove aktuarske usluge može djelovati u jednom od nekoliko svojstava kao, na primjer zaposlenik, uprava, direktor, vanjski savjetnik, revizor ili nadzorno tijelo pravnog lica. Kvaliteta podataka je od iznimne važnosti za aktuarske poslove, jer od kvalitete podataka zavisi i kvalitet sačinjene procjene rizika i izvještaja u konačnici. Aktuar treba uzeti u obzir jesu li za obavljanje aktuarske usluge dostupni dostatni i pouzdani podaci. Podaci su dostatni ako sadržavaju prikladne informacije za posao. Podaci su pouzdani ako su te informacije značajno tačne. (Aktuarsko društvo u Bosni i Hercegovini, 2016)

6. Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti

Ključna uloga osiguravajućih društava jeste obezbjeđenje posredne ekonomske zaštite. Međutim, osiguravajuća društva obavljaju i druge funkcije od kojih je, sa aspekta uticaja na privredni rast i razvoj, najznačajnija mobilizacija finansijskih sredstava, odnosno poslovi finansijskog posredovanja. Obavljajući poslove finansijskog posredovanja osiguravajuća društva imaju značajnu poziciju u finansijskom sistemu kao institucionalni investitori. Cilj osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora je da obezbjede dodatnu likvidnost na finansijskom tržištu, maksimiziraju profit uz prihvatljiv nivo investicionog rizika te prikupe sitan, slobodan kapital i stave ga u funkciju privrednog rasta i razvoja. Ključna uloga osiguranja oduvijek je bila da se putem formiranja zajednica rizika, pojedinaca ugroženih istom opasnošću, na organizovan i institucionalizovan način rizik minimizira, odnosno da se pojedinci i privredni subjekti zaštite od rizika koji ugrožavaju njihovu imovinu i živote. Osnovna funkcija osiguranja i u modernoj ekonomiji jeste upravo funkcija zaštite, odnosno čuvanja imovine. U domenu zaštite od rizika jedna od ključnih uloga osiguranja je očuvanje finansijskog zdravlja malih i srednjih preduzeća. Obezbeđenje pojedinaca ali posebno održivog opstanka i razvoja malih i srednjih preduzeća predstavlja veoma značajan element doprinosa ne samo ekonomskom razvoju već i političkoj stabilnosti svake zemlje. (Marović & Njegomir, 2015)

Osiguravajuća društva su izrazito važna za stabilnost finansijskog sistema, razlog tome su njihova velika ulaganja u finansijskom sektoru, a kao posljedica sve većih veza između osiguravatelja i banaka, te zbog toga što osiguravaju finansijsku stabilnost kućanstava i finansija, osiguravajući rizike. Sektor osiguranja tradicionalno predstavlja stabilan segment finansijskog sistema, jer se bilanca većine osiguranja sastoji od relativno nelikvidnih obaveza koje osiguravaju osiguranja od rizika brzog nedostatka likvidnosti. Osiguravajuća društva predstavljaju stabilne finansijske institucije, te kao takve uglavnom nisu potencijalni izvor sistemskog rizika.

Glavni razlog ovog stava je taj što osiguravatelji nisu međusobno povezani u velikoj mjeri kao što su banke, na primjer na međubankarskim tržištima i platnim sistemima. Osiguravajuća društva podržavaju finansijsku stabilnost svojom ulogom ublaživača rizika i konstantim ulaganjima viška sredstava. Postoje tri glavna razloga zbog kojih su osiguravatelji važni za stabilnost finansijskog sistema u Bosni i Hercegovini. Prvi razlog leži u tome što su osiguravatelji veliki investitori na finansijskim tržištima. Drugi razlog je taj da imaju često usku povezanost sa bankama i drugim finansijskim institucijama, te probleme sa kojima se susreću osiguravatelji mogu proširiti na bankarski sektor. Treći razlog jeste da osiguravatelji doprinose očuvanju stabilnosti kućanstva i stabilnih bilanci, osiguravajući tako svoje rizike. Velike investicijske aktivnosti osiguravajućih društava mogu negativno uticati na cijene finansijske imovine. Te aktivnosti uglavnom imaju dugoročni investicijski horizont jer unaprijed primaju od ranije ugovorene dugoročne premije za politike koje često traju više godina. Osiguravajuća društva pomažu stabilizirati cijene na finansijskim tržištima, zato jer je manja vjerovatnoća da će mnogi drugi ulagači likvidirati ulaganje kada pada finansijska imovina. Ulaganja osiguravajućih društava su ograničena, jer oni mogu posjedovati samo imovinu visokog ranga. Osiguravajuća društva određuju investicijske ciljeve i politike, zatim oblike imovine u koje će uložiti raspoloživa sredstva iz rezervi osiguranja, kako bi optimizirali poslovne ciljeve i osigurali dodatnu likvidnost na tržištu. Sve ovo navedeno možemo vidjeti i na primjeru Adriatic osiguranje d.d. koje je dio Koncerna Agram, te partner u poslovima sa poliklinikom Agram, Agraminvest d.o.o. Mostar, Agram nekretnine d.d., što predstavlja ulaganje za što bolju poziciju u finansijskom sektoru, sektoru osiguranja, te što sigurniju budućnost i osiguranje likvidnosti na duže staze.

Učešće osiguravajućih društava osiguranja u ukupnoj strukturi institucionalnih investitora varira od zemlje do zemlje. Na primjer, u Njemačkoj je udio osiguravajućih društava 51%, u Francuskoj 52%, u Japanu čak 64%, a od zemalja u tranziciji u pogledu značaja osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora ističu se Češka u kojoj je udio osiguravajućih društava 55% i Poljska gdje je udio osiguravajućih društava 54%. (Marović & Njegomir, 2015)

Uloga osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora takođe se razlikuje od zemlje do zemlje. Osiguravajuća društva su godinama u nazad najveći institucionalni investitori u Europskoj uniji. Na primjer, u 2013. godini ukupan obim investicija osiguravajućih društava dostigao je iznos od preko 8527 milijardi eura, što okvirno predstavlja oko 59% ukupnog bruto domaćeg proizvoda svih zemalja Europske unije zajedno.

Osiguravajuća društva u Europi posjeduju oko 25% svih državnih obveznica koje izdaju države članice Europske unije, oko 21% svih europskih korporativnih obveznica kao i značajan dio svih kotiranih akcija i imovine kao što je infrastruktura. Također, osiguravajuća društva u Europi su prema podacima iz 2011. godine posjedovala oko 11% bankarskog duga u eurozoni, 24% javnog duga zemalja Europske unije, 18% ukupnih akcija i 14% hipotekarnih obveznica. Osiguravajuća društva su ulagala u infrastrukturne projekte oko 11,7 milijardi eura, u direktne zajmove malim i srednjim preduzećima u vrijednosti od oko 14,1 milijardu eura i privatne akcije (akcije koje nisu kotirane na berzi) u vrijednosti od oko 18,9 milijardi eura. Osiguravajuća društva iz Europe upravljaju sa oko 12% ukupne svijetske finansijske imovine. Oko 62% ukupnih investicija osiguravajućih društava iz Europske unije pripada osiguravajućim društvima iz Velike Britanije, Francuske i Njemačke. (Marović & Njegomir, 2015)

Osiguravajuća društva u svom poslovanju izložena su različitim vrstama finansijskih rizika. Jedan od načina suprotstavljanja tim rizicima predstavlja sklapanje derivativnih finansijskih transakcija. Na razvijenim finansijskim tržištima osiguravajuće kuće nisu ključan investitor u ukupnom tržištu finansijskih izvedenica, ali se određene vrste finansijskih rizika pokrivaju na ovaj način. Tako se štite od rizika, te klijentima omogućuju atraktivne proizvode životnih osiguranja. (Agić-Šabeta, 2015)

U slučaju smanjenja rejtinga vrijednosnih papira osiguravajućih društava, može se desiti da budu prisiljeni na prodaju imovine na padajućim tržištima i time pridonijeti negativnim kretanjima u finansijskom, a samim time i sigurnosnom sistemu.

Stabilnost finansijskog sistema Bosne i Hercegovine i postojanje učinkovitog nadzora nad poslovanjem društava za osiguranje su osnova za razvoj tržišta osiguranja. Fleksibilnost je važno svojstvo regulativnog i nadzornog sistema kako bi se osiguravateljima omogućilo da se prilagode izmijenjenim uvjetima na tržištu osiguranja i općem privrednom okruženju.

Finansijsko tržište Bosne i Hercegovine, primarno zbog unutrašnjih političkih previranja, zaostaje za zemljama u okruženju. U Bosni i Hercegovini obveznice su stavka koja ima učešće od 1% u cjelokupnom ulagačkom portfoliju. Najveću stavku imaju depoziti u bankama, koji čine 79% portfolija. Nekretnine, dionice, sredstva na računima i krediti čine od 2% do 4% portfolija. Očigledno je da je tržište u Bosni i Hercegovini specifično po svojoj strukturi u odnosu na najrazvijenije tržište na svijetu, te u odnosu na zemlje okruženja.

Nedostatak obveznica na tržištu i nerazvijenost tržišta kapitala utiče na to da je većina sredstava plasirana kod banaka. Najveći gubitnik na bosanskohercegovačkom tržištu, pored osiguravajućih društava i vlasnika polica osiguranja, je država i dugoročni projekti razvoja. (Agić-Šabeta, 2015)

Na osnovu ove strukture može se konstatovati da je posrednička uloga osiguravajućih društava za život na jako niskom nivou u Bosni i Hercegovini, jer je većina sredstava povjerena bankama. Zaključujemo da je ovakva situacija i svojevrsni apsurd, jer osiguravajuća društva plasiraju sredstva bankama, umjesto da vrše direktna ulaganja na tržištu. S druge strane, banke vrše ulaganja u obveznice, oko 90% volumena u obveznice Federacije Bosne i Hercegovine se nalazi u rukama banaka. (Agić-Šabeta, 2015)

Razvoj tržišta osiguranja na ove prostore donosi koncept bankoosiguranja. To je model poslovnog povezivanja bankarskog sektora i sektora osiguranja koji u zapadnoeuropskim zemljama ima dugu tradiciju. Model podrazumijeva najširi izbor finansijskih usluga na jednom mjestu uz najefikasnije iskorištavanje potencijala klijenata i značajno uvećanje profita. Banke su tako postale jedno od vodećih prodajnih mjesta za razne vrste osiguranja, od zdravstvenog, životnog, osiguranja imovine i od raznoraznih rizika pa do brojnih oblika investicijskih osiguranja. Banka prodaje usluge osiguranja zainteresiranim klijentima u ime i na račun društva za osiguranje s kojim ima potpisan ugovor o zajmu. Taj trend je doprinijeo nastanku finansijskih konglomerata koji nude i bankarske i osiguravajuće proizvode. Razlozi konglomeracije se ogledaju u diversifikaciji prihoda, smanjenju troškova i iskorištavanju ustaljenih kanala distribucije proizvoda. Korist od ovakve saradnje banaka i osiguranja imaju svi učesnici. Bankama to predstavlja dodatni priliv sredstava putem diversifikacije, manji fiksni troškovi, dodatna baza podataka o klijentima, pružanje cjelovitih finansijskih usluga krojenih prema životnom ciklusu klijenata, te pristup sredstvima koje bi inače zadržali osiguravatelji. Koristi društava za osiguranje se ogledaju kroz manje troškove rada i prodaje, otvaranje novog prodajnog kanala, povoljan odnos uloženog – dobivenog, veća fluktuacija potencijalnih osiguranika, učinkovitiji razvoj novih finansijskih proizvoda i pristup bazi podataka o klijentima. Pored koristi koje imaju banke i osiguravajuća društva, osiguranici dobivaju novi prodajni kanal, psihološki efekat dodatne sigurnosti i nema insistiranja za kontaktom jer prvi kontakt sa bankom obično učini klijent.

U Bosni i Hercegovini situacija u segmentu razvijenosti tržišta kapitala je znatno drugačija od susjednih zemalja. Prve dugoročne obveznice na entitetskom nivou emitirane su 2008. godine od strane entiteta Republika Srpska po osnovu neizmirenih obaveza budžetskih korisnika.

Prva emisija dugoročnih obveznica u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine dogodila se 2009. godine po osnovu računa stare devizne štednje. (Agić-Šabeta, 2015)

Uloga osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora i unapređenje efikasnosti investicija osiguravajućih društava u privatnom vlasništvu nasuprot investicijama državnog vlasništva često se navodi kao ključni razlog egzistiranja privatnog vlasništva nad osiguravajućim sektorom. Osnovni posao osiguravajućih društava jeste obezbjeđenje posredne ekonomske zaštite, odnosno obezbjeđenje pojedinaca, privrednih subjekata i čitave ekonomije od rušilačkog dejstva prirodnih sila i čovjekovog djelovanja. Međutim, osiguravajuća društva pored prihvata rizika od osiguranika i njihovog obeštećenja u slučaju nastanka osiguranog slučaja obavljaju i druge poslovne aktivnosti kao što su transfer rizika u reosiguranje, plasman sredstava na tržištu kapitala, saradnja sa državnim institucijama i ostalim učesnicima u poslovima osiguranja i reosiguranja. Da bi se mogla razumjeti pozicija i značaj osiguravajućih i reosiguravajućih društava potrebno je prije svega determinisati investiciono okruženje, odnosno osnovne postavke strukture finansijskog sistema, čiji dio čine i osiguravajuća i reosiguravajuća društva. Finansijska i sfera realne ekonomije međusobno su izuzetno povezane te od nivoa razvijenosti i uspješnosti jedne zavisi ona druga. U krajnjem ishodištu, osnovni je zadatak finansijskog sistema da obezbjedi podršku sferi realne ekonomije efikasnom alokacijom kapitala. Odlučujuću ulogu u efikasnoj alokaciji kapitala na svim nivoima ima izgradnja sofisticiranog, otvorenog i na tržišnim principima zasnovanog finansijskog sistema zemlje. Moderan finansijski sistem omogućava racionalno i efikasno korišćenje resursa i podstiče sektore sa viškovima finansijske štednje (finansijski sektor i stanovništvo) da plasiraju svoj novac, slobodan kapital u sektore sa manjkom finansijske štednje kako bi se se premostila sektorska asimetrija finansijske štednje i stvaralo bogatstvo. (Marović & Njegomir, 2015)

Posmatrajući sistem zaštite kao poslovnu funkciju kompanije, sa sigurnošću možemo tvrditi da je njegov osnovni cilj stvaranje uslova za siguran rad i unaprijeđenje poslovanja. Krajnji rezultat istraživanja sistema zaštite kroz poslovnu funkciju kompanije oslikava dva cilja, a to su teorijski i praktični cilj. Teorijski cilj predstavlja sticanje teorijskih znanja i iskustava o onim pojavama koje su sadržane u samom pojmu i predmetu sistema osiguranja. Praktični cilj je značajan za kompaniju jer to znači da je rukovodstvo postalo svjesno mogućnosti koje pruža ovakav sistem, te njegovo pravilno korištenje, funkcionisanje i usmjeravanje postavlja kompletno poslovanje na sasvim nove osnove što, pored ostalog, donosi i veći profit. Funkcionisanje sistema zaštite ima veliki značaj i može se promatrati u društvenom, praktičnom i pedagoškom smislu.

Savremene prijetnje i oblici nasilja doveli su do toga da je sigurnost jedan od glavnih prioriteta i izazova na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. Lična i materijalna sigurnost predstavljaju jedno od osnovnih ljudskih prava, te samim tim predstavljaju jedan od primarnih kriterija kvalitete življenja. Građani koji se ne osjećaju sigurnim u svom okruženju, prvo policija, zatim sve nadležne institucije moraju se više posvetiti uklanjanju uzroka nesigurnosti. Da bi se to uspješno riješilo i adekvatno odgovorilo na probleme, pored uspostavljanja efikasnog sistema zaštite, potrebno je razumjeti i potrebe građana. Osiguravajuća društva u tim situacijama igraju izrazito važnu ulogu, jer svojom ponudom u oblasti osiguranja preuzimaju rizike građana za eventualne materijalne i nematerijalne štete, te samim smanjivanjem opasnosti po pojedinca i njegova materijalna dobra, podižu kvalitet življenja.

Osiguranje je multidisciplinarna djelatnost, može se definisati kao ekonomska zaštita od šteta nastalih djelovanjem nekog rizika ili kao udruživanje zarad zaštite svih lica koja su izložena djelovanju nekog rizika. Da bi došlo do realizacije osiguranja, potrebno je da postoji odgovarajući rizik čije je pokriće obezbijeđeno putem ugovora o osiguranju. Najjednostavnije koncipirano, osiguranje podrazumijeva prikupljanje premija od osiguranika, te nadoknadu šteta od prikupljenih premija onom osiguraniku kod koga dođe do realizacije osiguranog rizika.

7. Studija slučaja Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo

7.1. Historija nastanka Adriatic osiguranja

Bosna osiguranje posluje od 1994. godine na teritoriji Bosne i Hercegovine. Godine 2007. Bosna osiguranje se udružuje sa Sunce osiguranjem pod Koncernom Agram, te nastavlja da posluje pod imenom Bosna-Sunce osiguranje. Krajem 2017. godine Bosna-Sunce osiguranje kupuje Zovko osiguranje i od 01.01.2018. godine nastavlja poslovanje pod imenom Adriatic osiguranje. Tom akvizicijom u tom trenutku postaje lider na tržištu Bosne i Hercegovine po ukupno ostvarenoj premiji. Adriatic osiguranje ostaje lider na tržištu sve do kraja 2022. godine. Osnovano je sa ciljem da svojim klijentima ponudi širok spektar osiguravajućih proizvoda, uključujući osiguranje motornih vozila, imovine, odgovornosti, te druge vrste osiguranja koje ćemo spomenuti dalje u radu. Slika 5. prikazuje logo Adriatic osiguranja d.d. Sarajevo.

ADRIATIC OSIGURANJE

Slika 5. Logo Adriatic osiguranja d.d. Sarajevo (Izvor: Internet)

Adriatic osiguranje dio je Koncerna Agram, jednog od najvećih privrednih subjekata u jugoistočnoj Europi s respektabilnim investicijskim potencijalom, koji posluje u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Austriji i Italiji. U sastavu Koncerna Agram su kompanije iz osiguravajućeg, bankarskog, leasing i zdravstvenog sektora te sinergijskih djelatnosti, kojima je upotpunjena bogata poslovna ponuda. U svojoj ponudi Adriatic osiguranje ima sve vrste životnih i neživotnih osiguranja. Inovativnim i dinamičnim pristupom tržištu, Adriatic osiguranje orijentirano je na povećanje finansijske sigurnosti i kvalitete života građana Bosne i Hercegovine, uz odgovorno poslovanje prema zajednici, klijentima, poslovnim partnerima i zaposlenicima. (Adriatic, 2018)

Glavno sjedište Adriatic osiguranja smješteno je u Sarajevu. Adriatic osiguranje posluje na nivou cijele Bosne i Hercegovine kroz glavne podružnice kao profitne centre Sarajevo, Banja Luku, Mostar, Tuzlu, Zenicu i Bihać. Pored ovih većih gradova, imaju poslovnice i u mnogim manjim mjestima, što im omogućava da budu dostupni klijentima širom zemlje. Ukupan broj Adriatic poslovnica u Bosni i Hercegovini je 250.

Adriatic osiguranje se razlikuje od drugih osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini zbog nekoliko ključnih aspekata:

- Brzina i efikasnost - poznati su po brznoj obradi zahtjeva za naknadu štete, što klijentima pruža dodatnu sigurnost i povjerenje;
- Širok spektar usluga - nude raznovrsne osiguravajuće usluge, uključujući osiguranje motornih vozila, imovine, odgovornosti, putovanja i mnoge druge;
- Inovacije i tehnologija - ulažu u moderne tehnologije kako bi poboljšali korisničko iskustvo, uključujući online platforme za upravljanje policama i prijavu šteta;
- Lokalna prisutnost - imaju snažnu mrežu poslovnica i agenata kako u Bosni i Hercegovini tako i u regiji, što omogućava blizak kontakt s klijentima i bolje razumijevanje njihovih potreba;

- Društvena odgovornost - aktivno sudjeluju u društveno odgovornim projektima i inicijativama, što dodatno jača njihov ugled u zajednici.

7.2. Vrste osiguranja

Adriatic osiguranje u svom portfoliju djelovanja nudi više vrsta osiguranja, a to su:

- Osiguranje vozila;
- Osiguranje imovine;
- Životna osiguranja;
- Putničko osiguranje;
- Zdravstveno osiguranje;
- Ostale vrste osiguranja.

U osiguranje vozila spada obavezno osiguranje od automobilske odgovornosti, propisano zakonom zbog zaštite drugih učesnika u saobraćaju, uz koje se nude dodatna dobrovoljna osiguranja kao što su autonezgoda, zaštita stečenog bonusa, adriatic asistencija, lom stakla, kao i kasko osiguranje vozila. Ugovaranjem obavezne police automobilske odgovornosti ugovratelj se štiti od odgovornosti prema trećim licima u slučajima tjelesnih ozljeda, narušavanja zdravlja ili smrti osobe, te uništenja odnosno oštećenja stvari. Osiguranje automobilske odgovornosti vrijedi na teritoriji Bosne i Hercegovine kao i zemljama članicama Sistema Zelene karte, osim kada je drugačije ugovoreno. Autonezgoda osigurava vozača i putnike u vozilu u slučaju nesretnog događaja. Ugovaratelj i putnici su na osnovu ugovorene sume osigurani u slučaju smrti, trajnog invaliditeta i troškova bolničkog liječenja. Zaštita stečenog bonusa predstavlja osiguranje finansijskog gubitka u slučaju nezgode za koju je ugovaratelj odgovoran, te se u skladu sa zakonom pomjera unazad u premijskom sistemu, a razliku u cijeni police osiguranja snosi osiguranje. Adriatic asistencija pruža mogućnost dodatne sigurnosti u slučaju nezgode, te brze i stručne pomoći na cesti tokom cijele godine. Lom stakla kao dodatna usluga nudi osiguranje svih prozorskih stakala na vozilu. Polica kasko osiguranja vozila pokriva štetu pričinjenu na vozilu ugovaratelja za koju je sam odgovoran, kao i rizike od vremenskih nepogoda, te ljudskog faktora i omogućava naplatu u slučaju krađe vozila.

Osiguranje imovine podrazumijeva osiguranje od rizika ljudskog faktora i prirodnih nepogoda poredano po paketima koji se razlikuju u cijeni i količini rizika koji paketi pokrivaju.

Životna osiguranja nude zaštitu od finansijskih gubitaka koji mogu nastati kao posljedica neizvjesnih događaja vezanih uz život osigurane osobe. Predstavlja jedan od najisplativijih oblika štednje koje omogućuje korisniku kumuliranje značajnih finansijskih sredstava u budućnosti. (Adriatic, 2018)

Putničko zdravstveno osiguranje daje pokriće za neposrednu medicinsku pomoć kao posljedicu bolesti ugovaratelja kao osigurane osobe, dok se nalazi u inozemstvu ili pretrpjelog nesretnog slučaja u tom razdoblju. Zaključuje se prije putovanja u inozemstvo, a za osiguranje su podobne sve osobe sa stalnim mjestom boravka u Bosni i Hercegovini. Ovo osiguranje može se zaključiti za jednu ili više osoba i zaključuje se na razdoblje od 5 do 365 dana. Osiguranje pokriva troškove hitnih i neophodnih medicinskih tretmana, izvanbolničke tretmane, određene terapije propisane od strane doktora, bolesničke tretmane u odgovarajućim bolnicama u inozemstvu te hitne i neophodne hiruške operacije. (Adriatic, 2018)

Dobrovoljno zdravstveno osiguranje u Adriatic osiguranju kreirano je kao jedinstvena ponuda medicinskih usluga koja omogućuje svakom pojedincu dugoročno praćenje i očuvanje dobrog zdravlja uz najsavremeniju opremu i individualizirani pristup visoko edukovanog medicinskog osoblja Poliklinike Agram. (Adriatic, 2018)

U ostale vrste osiguranja ubrajaju se osiguranje osoba od posljedica nezgode, osiguranje robe u prevozu i osiguranje od odgovornosti. Osiguranje osoba od posljedica nezgode može biti pojedinačno/individualno osiguranje koje se zaključuje između ugovaratelja i fizičke osobe, grupno osiguranje koje se zaključuje između ugovaratelja i pravne osobe za dvije do šest osoba i kolektivno osiguranje koje zaključuje ugovaratelj sa pravnom osobom za više od šest osoba i polica za sve osiguranike mora biti sa naznakom imena i prezimena osiguranika i identifikacijskog broja. (Adriatic, 2018)

Mogućnost nastanka određene štete na robi tokom prijevoza je sve veća. Duga putovanja, premještanje i slaganje tereta, loše vrijeme i ostale prirodne nepogode mogu dovesti do oštećenja, krađe dijela ili cijele pošiljke. Zbog navedenih šteta koje se mogu desiti postoje dvije osnovne vrste ugovora o transportnom osiguranju i to su pojedinačni ugovori kojima se osiguravaju pojedine, ugovorom tačno određene pošiljke robe koje se prevoze na određenoj lokaciji i opći ugovori kojima se osigurava veći broj pošiljaka koje se uzastopno otpremaju i koje su u ugovoru naznačene samo u općim crtama. (Adriatic, 2018)

Osiguranjima od odgovornosti zaštićena je imovina osiguranika u cjelini od odštetnih zahtjeva trećih osoba. Imovina kod ovog osiguranja nije fizički osigurana, ali je osigurana od umanjenja na način da će osiguravajuće društvo umjesto osiguranika nadoknaditi štetu trećoj osobi. Ovim osiguranjem se štiti ekonomski interes osiguranika. Postoje dvije vrste osiguranja od odgovornosti, a to su izvanugovorne odgovornosti i ugovorne odgovornosti. Izvanugovorna odgovornost je vrsta osiguranja u kojima oštećenik nije u nikakvom ugovornom odnosu s osiguranikom. Kod ovog oblika odgovornosti primjenjuje se načelo objektivne odgovornosti, tj. nije nužno postojanje krivnje osiguranika, već je nužan nastanak događaja koji je prouzročio štetu. Ugovorna odgovornost se naziva još i profesionalna odgovornost. Kod ovog oblika odgovornosti obaveza za naknadu štete postoji samo ako je došlo do profesionalnog propusta osiguranika u izvršenju svojih obaveza. (Adriatic, 2018)

Adriatic osiguranje društveno je odgovorna kompanija u okruženju u kojem, nakon više od dva desetljeća, uspjeh nastoji dijeliti sa svojom zajednicom, kroz donacijski i sponzorski program. Na taj način kontinuirano podržava brojne mlade neafirmirane sportiste, kulturna i sportska društva, kao i pojedince koji na bilo koji način, kroz kreativno i humano djelovanje, nastoje ostaviti svoj osobni pečat i obogatiti našu društvenu zajednicu. Upravo taj nesebičan doprinos Adriatica društvu prepoznali su brojni njegovi osiguranici i partneri, ali i društvo u cjelini. Briga o intelektualnom kapitalu kroz kontinuiranu edukaciju i osobni razvoj djelatnika, uz razrađen sistem nagrađivanja, poticajan pobjednički timski duh, prilagođavanje prilikama na tržištu te kontinuirano ulaganje u kvalitetan odnos s osiguranicima i partnerima, zdravi su temelji na kojima Adriatic godinama gradi svoj uspjeh. Brza, kvalitetna i stručna osigurateljna zaštita naših građana u raznim životnim situacijama, želja za što bezbrižnijim životom svakog pojedinca uz maksimalno i korektno preuzimanje svakodnevnih rizika, dio su zadaća Adriatic osiguranja koje odgovornim radom svakodnevno obavljaju njegovi motivirani djelatnici. Upravo kao takvo, Adriatic osiguranje nastoji biti uzor drugim poslovnim subjektima u našoj zajednici, potaknuti ih na odgovorno djelovanje u cilju izgradnje sretnije budućnosti za sve nas. (Adriatic, 2018)

7.3. Poslovni uspjesi Adriatic osiguranja

Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo je lider na tržištu osiguranja već pet godina. Godine 2017. lider je na tržištu kao Bosna Sunce osiguranje, a od 2018. godine do 2022. godine pod imenom Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo. U 2022. godini Adriatic osiguranje je zadržalo leadersku poziciju i ostvarilo rast od 8,2% u odnosu na 2021. godinu, te je ostvarilo premiju od 80,4 miliona KM.

Ukupna premija osiguranja društava iz Federacije BiH u 2022. godini rasla je za 8% i iznosila je 676 miliona KM. Adriatic osiguranje pratilo je rast tržišta istim procentom. Ukupna premija Adriatic osiguranja iznosila je 80,4 miliona KM što je za više od 6 miliona KM povećanje u odnosu na prošlu godinu. Udio na tržištu osiguranja iznosio je 11,9% kao i prethodne godine, od toga 14,1% u neživotnim osiguranjima, dok u životnim osiguranjima taj udio iznosio je 4,8%. Adriatic osiguranje je lider i na tržištu obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti sa 145.604 ugovorenih polica.

U 2022. godini ukupna premija Adriatic osiguranja u neživotnim osiguranjima iznosila je 65.966.476 KM u odnosu na 2021. godinu kada je u istom periodu premija iznosila 61.407.854 KM. Premija životnih osiguranja u 2022. godini iznosila je 7.743.144 KM u odnosu na prethodnu godinu u kojoj je premija bila 6.219.385 KM.

Adriatic osiguranje u Federaciji BiH apsolutni je lider po broju izdatih polica osiguranja od automobilske odgovornosti. U 2022. godini Adriatic osiguranje je na teritoriji Federacije BiH prodala 126.543 police, što je za 1.559 polica više u odnosu na prethodnu godinu. Prosječna vrijednosti police osiguranja od automobilske odgovornosti u 2022. godini iznosila je 331 KM. Na području RS, od svih društava iz Federacije BiH koje djeluju na teritoriji RS, Adriatic osiguranje je prodalo najviše polica osiguranja od automobilske odgovornosti u 2022. godini. Ostvareni prihodi iznose 5.464.866 KM za 19.061 policu, gdje je prosječna vrijednost police 287 KM.

Premija osiguranja cestovnih vozila za 2022. godinu u Federaciji BiH je iznosila ukupno 62.965.503 KM, od čega je Adriatic osiguranje ostvarilo 10.151.044 KM, što ga po iznosu premije postavlja na drugu poziciju u Federaciji BiH. Broj izdatih polica osiguranja cestovnih vozila u Federaciji BiH iznosio je 95.729, a Adriatic osiguranje je izdalo 11.189 što ga po broju izdatih polica stavlja na peto mjesto u ukupnom poretku. Prosječna premija po polici ovog osiguranja iznosila je 658 KM, te se Adriatic osiguranje po prosječnoj vrijednosti police pozicionira na drugo mjesto sa prosječnom premijom po polici u iznosu od 907 KM. Osiguranja iz Federacije BiH koja djeluju na teritoriji RS izdala su 8.380 polica osiguranja cestovnih vozila. Adriatic osiguranje je izdalo 683 police, što ga po broju prodatih polica postavlja na petu poziciju u ovoj vrsti osiguranja, kao i po iznosu prosječne premije po polici koja je iznosila 896 KM. Tako da je Adriatic osiguranje u 2022. godini u Republici Srpskoj ostvarilo premiju od 611.717 KM u osiguranju cestovnih vozila.

Kasko osiguranje cestovnih vozila je podvrsta osiguranja cestovnih vozila. Ova vrsta osiguranja cestovnih vozila u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2022. godinu ostvarila je ukupnu premiju od 60.964.187 KM, a udio Adriatic osiguranja je iznosio 9.845.322 KM, to jeste 16,15% i to na osnovu 8.135 izdatih polica kasko osiguranja sa prosječnom premijom po polici u iznosu od 1.210 KM. U Republici Srpskoj, po istoj vrsti osiguranja Adriatic osiguranje ostvarilo je premiju od 604.117 KM prodavši 607 polica kasko osiguranja što je za 39 više u odnosu na 568 izdatih polica u 2021. godini. Prosječna vrijednost police kasko osiguranja za 2022. godinu iznosila je 995 KM u odnosu na 931 KM koliko je iznosila u 2021. godinu. U toku 2022. godine je prijavljeno 28.731 šteta, a osiguranici Adriatica su u tome učestvovali sa 4.309 šteta ili 15% što je procentualno skoro i jednako udijelu u ukupnoj premiji koju je ostvarilo Adriatic osiguranje na tržištu osiguranja.

Na osnovu analize poslovanja Adriatic osiguranja u 2022. godini, možemo zaključiti da Adriatic osiguranje posluje vrlo uspješno, te kontinuirano napreduje u svim segmentima poslova osiguranja. Kupovinom drugih osiguravajućih društava obezbjeđuje sebi nove kanale prodaje, stiče nove klijente, a samim tim zadržava leadersku poziciju na tržištu. Kontinuirano ulaganje i stalni porast su vrlo važni za osjećaj sigurnosti. Prvenstveno pružaju sigurnost svojim klijentima da su svoje dragocijenosti osigurali na pravom mjestu, zatim privrednom i ekonomskom sektoru jer konstantan višak sredstava se ulaže, što otvara nova radna mjesta i obezbjeđuje dodatne prihode, kao i dodatan novac u poreskom sistemu države. Na kraju ne zaboravimo uposlenike kompanije, kojima je na egzistencijalnom planu vrlo važno da njihov poslodavac posluje uspješno, samim tim i oni se osjećaju sretnije jer mogu ostvarivati svoje potrebe, jer su finansijski sigurni, a to je osnova svega materijalnog u modernom dobu, te uživati benefite zakonom propisane.

Zaključak

Od samog nastanka ljudske vrste sigurnost predstavlja jedan od najbitnijih faktora za čovjeka. Prvobitno su se pojedinci udruživali u zajednice, te su tako težili povećanju osjećaja sigurnosti zajednički štiteći ono što im je u tom trenutku bilo najbitnije. Razvojem države, država preuzima monopol nad primjenom sile, a vojska i policija postaju zadužene za sigurnost građana. Države se udružuju u razne koalicije, alijanse i međunarodne organizacije pokušavajući se međusobno zaštititi i zauzeti mjesto u međunarodnom sistemu sigurnosti. Po ovom načinu shvatanja sigurnost je državocentrična jer se pod sigurnošću podrazumjeva sigurnost države od vanjskih i unutrašnjih neprijatelja. Država je odgovorna za pružanje unutrašnje sigurnosti i za taj dio posla zadužena je policija. Policija je zadužena da štiti unutrašnji poredak, štiti od kriminala i svih mogućih kriminogenih djelovanja. Vojska je zadužena za vanjsku sigurnost. Primarna obaveza vojske je da u slučaju agresije štiti državne granice i stanovnike, a u slučaju napada da prodiere i osvaja nove teritorije. Moderniziranjem države, dio poslova sigurnosti za koje je bila zadužena policija prepuštaju se privatnom sektoru. Tako nastaju sigurnosne kompanije koje se bave osiguranjem lica i objekata, vrijednosti, osiguranje transporta novca i obezbjeđivanjem velikih skupova.

Moderno doba donosi i osvježenje u teorijama sigurnosti. Čovjek i njegove potrebe dobijaju na značaju, te možemo zaključiti da je moderna teorija sigurnosti antropocentrična. Čovjekove potrebe za sigurnošću u modernom dobu se povećavaju, jer sigurnost više ne predstavlja samo sigurnost države već osjećaj svakog pojedinca. Ljudi u modernom dobu ostvaruju sve više svojih potreba, te razna materijalna dobra i samim tim žele da zaštite sebe i svoje dragocijenosti i to sve utiče na moderno shvatanje pojma sigurnosti.

Sistem osiguranja ima dvije funkcije, a to su funkcija zaštite i mobilizacijsko-alokacijska funkcija. Funkcija zaštite odnosi se na posrednu i neposrednu zaštitu, pa tako neposredna zaštita obuhvata preventivni sistem koji se ostvaruje prihvatanjem i primjenom tehničkih standarda i normi, te sistemom represije koji podrazumijeva preduzimanje mjera za spašavanje ljudi i imovine. Posredna zaštita podrazumijeva isplatu odštete koju osiguranicima isplaćuju osiguravajuća društva za prethodno definirane i ugovorene rizike, a ima pokriće u prihodima koje društva ostvaruju obračunom i naplatom premija osiguranja. Mobilizacijsko-alokacijska funkcija izražava se u redistribuciji štednje suficitarnih sektora i njenim alociranjem prema deficitarnim sektorima kroz kanale finansijskih tržišta.

Osiguravajuća društva vrlo su važna za stabilnost finansijskih sistema prvenstveno jer su veliki ulagači na finansijskim tržištima, jer imaju ogromne i stalne veze sa bankama koje predstavljaju srž finansijskog sistema. Društva za osiguranje vrlo su važna u modernom poimanju sigurnosti jer pružaju mogućnost pojedincima da se osiguraju i zaštite od mnogih neželjenih događaja, a one na koje ne mogu uticati barem ublaže. Osiguravajuća društva kreiraju ponudu prema potrebama pojedinaca i nude im razne oblike osiguranja da bi povećali njihov osjećaj sigurnosti. Njihova osnovna funkcija jeste preuzimanje rizika za neželjene događaje.

Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo je jedno od osiguravajućih društava koje posluje na teritoriji Bosne i Hercegovine, bez obzira što su tržišta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske razdvojena. Uspješno poslovanje dokazuje i to što je Adriatic osiguranje već pet godina lider na tržištu osiguranja. Najveći dio premije Adriatic osiguranje ostvaruje kroz vrstu obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti i u 2022. godini izdalo je 145.604 ugovorene police. Adriatic osiguranje u svojoj ponudi osim obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti ima i sve vrste osiguranja propisanih zakonom i pravilnikom rada osiguravajućih društava na teritoriji Bosne i Hercegovine.

U Europi kao i u razvijenim zemljama osiguravajuća društva imaju mnogo širu ponudu osiguranja kreiranu prema potrebama građana. Također, primjećuje se da je svijest ljudi o potrebama da se osiguraju oni i njihova materijalna i nematerijalna dobra na puno većem nivou nego što je to u Bosni i Hercegovini. Sam čin osiguranja u Bosni i Hercegovini najčešće predstavlja zakonsku obavezu što vidimo iz analize podataka od Agencije za nadzor osiguranja, gdje najveći udio od vrsta osiguranja predstavlja osiguranje od automobilske odgovornosti. To je jedina vrsta osiguranja zakonom propisana. Smatram da najveću vrijednost moj rad može dati upravo u tom smjeru, podizanja svijesti ljudi o važnosti i mogućnosti osiguranja svega onog do čega nam je stalo, te da se na osiguranje gleda kao na mogućnost otklanjanja uzroka ili bar ublažavanja posljedica neželjenog štetnog događaja.

S obzirom na prethodno navedeno potvrđena je generalna hipoteza koja glasi: „Osiguravajuća društva su izrazito značajna u sistemu sigurnosti“. Također, potvrđena je i izvedbena hipoteza koja glasi: „Napretkom i razvojem sistema sigurnosti, osiguravajuća društva sve više dobijaju na značaju“. U skladu sa ovim potvrđena je druga izvedbena hipoteza koja glasi: „Moderni sistem sigurnosti uvodi sigurnost pojedinca i njegove imovine, te privatnu sigurnost uz državnu sigurnost“.

Bibliografija

1. Adriatic, 2018. *Odgovornost.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/ostale-vrste-osiguranja/odgovornost/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
2. Adriatic, 2018. *Posljedice nezgode.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/ostale-vrste-osiguranja/osiguranje-osoba-od-posljedica-nezgode/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
3. Adriatic, 2018. *Putničko.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/putnicko/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
4. Adriatic, 2018. *Roba u prijevozu.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/ostale-vrste-osiguranja/roba-u-prijevozu/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
5. Adriatic, 2018. *Sigurnost i zdravlje.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/sigurnost-i-zdravlje/zivotno-osiguranje/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
6. Adriatic, 2018. *Temeljni podaci.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/o-nama/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
7. Adriatic, 2018. *Zdravstvena.* [Na mreži]
Available at: <https://www.adriatic.ba/osiguranja/dobrovoljno-zdravstveno-osiguranje/>
[Poslednji pristup Juli 2024].
8. Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2016. *O nama.* [Na mreži]
Available at: <https://nados.ba/bs/o-nama/>
[Poslednji pristup August 2024].
9. Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2023. *Bilten Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine za 2022. godinu.* [Na mreži]

- Available at: https://nados.ba/dokumenti/publikacije/ANO_22_Bilten.pdf
[Poslednji pristup August 2024].
10. Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2024. *Propisi*. [Na mreži]
Available at: <https://nados.ba/bs/zakoni/>
[Poslednji pristup August 2024].
11. Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022. *Nadležnosti*. [Na mreži]
Available at: <https://azors.rs.ba/bs/naslovna/o-agenciji/nadleznosti/>
[Poslednji pristup August 2024].
12. Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2022. *Ombdusman*. [Na mreži]
Available at: <https://azors.rs.ba/bs/naslovna/ombdusman/>
[Poslednji pristup August 2024].
13. Agencija za osiguranje Republike Srpske, 2023. *Izveštaj o stanju sektora osiguranja u Republici Srpskoj za period od 01.01.2022. do 31.12.2022. godine*. [Na mreži]
Available at: https://azors.rs.ba/wp-content/uploads/2023/09/Izvjestaj_S2022G-L.pdf
[Poslednji pristup August 2024].
14. Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, 2017. *Statut Agencije*. [Na mreži]
Available at: <https://nados.ba/hr/statut/>
[Poslednji pristup August 2024].
15. Agić-Šabeta, E., 2015. *Društva za osiguranje života u ulozi institucionalnih investitora na razvijenim finansijskim tržištima i tržištima regije*. Sarajevo, Susret osiguravača i reosiguravača Sarajevo - SorS, pp. 149-170.
16. Ahić, J., 2004. Dokument o sigurnosnoj politici Bosne i Hercegovine. U: Sarajevo: s.n., p. 358.
17. Ahić, J., 2009. Sistemi privatne sigurnosti. U: Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, pp. 72-74.
18. Aktuarsko društvo u Bosni i Hercegovini, 2016. *Internacionalni standard aktuarske prakse*. [Na mreži]

Available at: https://aktuari.ba/img/ISAP1_AD_BiH.pdf
[Poslednji pristup August 2024].

19. Bajramović, Z., 2016. Upravljanje ljudskim resursima sigurnosnog sektora Bosne i Hercegovine. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 46.
20. Behan, D. F., 2009. *Statistical Credibility Theory*. St. Pete Beach, Southeastern Actuaries Conference, p. 87.
21. Beridan, I., 2008. Politika i sigurnost. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, pp. 49-50.
22. Beridan, I., 2008. Politika i sigurnost. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, pp. 128-138.
23. Beridan, I., 2008. Politika i sigurnost. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 48.
24. Beridan, I., 2008. Politika i sigurnost. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 55.
25. Bijelić, M. & Miletić, V., 2009. Osiguranje (i reosiguranje) u globalizaciji. U: 2 ur. Zagreb: Ekonomija Economics, pp. 311-335.
26. Blagojević, N. P. & Stefanović, N., 2014. Uloga i značaj teorije kredibiliteta u aktuarskoj praksi. *PRAVO – teorija i praksa* , p. 44.
27. Blumenfeld, M., 2011. Insurance Industry Exposure to Derivatives dipped in 2010. *The SNL Insurance Daily*, 77(8).
28. Boland, P. J., 2006. *Statistical Methods in General Insurance*. Dublin, International Conference on Teaching Statistics, p. 10.
29. Buzan, B., 1991. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-cold War Era. U: 2 ur. London: Harvester Wheatsheaf, p. 4.
30. Cikotić, S., Smajić, M., Delić, H. & Subašić, N., 2018. Nacionalna sigurnost i privatna zaštita. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, pp. 14-15.

31. Cikotić, S., Smajić, M., Delić, H. & Subašić, N., 2018. Nacionalna sigurnost i privatna zaštita. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 16.
32. Collins, A., 2010. Suvremene sigurnosne studije. U: Zagreb: Politička kultura: Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti, p. 55.
33. Daničić, M., 2005. Osiguranje lica i imovine poduzeća u Republici Srpskoj. U: Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova u Banja Luci, p. 23.
34. Dujović, J., 2006. Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, pp. 140-141.
35. Dujović, J., 2006. Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, pp. 142-143.
36. Ilkić, Z., 2011. Osiguranje od posledica nesrećnog slučaja – osobnosti i osigurani slučajevi. *Pravo – teorija i praksa*, 10(12), pp. 133-149.
37. Ilkić, Z., 2011. Osiguranje od posledica nesrećnog slučaja – osobnosti i osigurani slučajevi. *Pravo – teorija i praksa*, p. 133.
38. Jakovčević, D., 2016. Osiguranje i rizici - uvod - nastavni materijal. U: *Osiguranje i rizici*. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu - Katedra za financije.
39. Klare, M. T. & Chandrani, Y., 1998. World Security: Challenges for New Century. U: 3 ur. New York: New York : St. Martin's Press, p. 61.
40. Klasić, K., 2003. Uticaj psihologije pojedinca na izbor osiguranja. *Mjesečnik hrvatskog društva ekonomista*, 54(7-8), pp. 595-620.
41. Kržalić, A., 2009. Stanje privatne sigurnosti Bosne i Hercegovine. U: Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Bosne i Hercegovine, pp. 21-24.
42. Mandić, J. G., 2004. Sistemi osiguranja i zaštite. U: Beograd: Fakultet civilne odbrane univerziteta u Beogradu, p. 108.
43. Mandić, J. G., 2004. Sistemi osiguranja i zaštite. U: Beograd: Fakultet civilne odbrane univerziteta u Beogradu, p. 112.

44. Marović, B. & Njegomir, V., 2015. *Osiguravajuća društva u ulozi institucionalnih investitora*. Sarajevo, Susret osiguravača i reosiguravača Sarajevo - SorS, pp. 25-146.
45. Masleša, R., 2004. Značaj sigurnosne politike u planiranju i provođenju prevencije iz oblasti sigurnosti. *Kriminalističke teme*, pp. 55-59.
46. Merriam-Webster, 2016. *Merriam-Webster Dictionary*. [Na mreži] Available at: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/insurance> [Poslednji pristup August 2024].
47. Službene novine Federacije BiH broj: 82/17, 2017. *Odluka o raspodjeli vrsta rizika po grupama i vsratma osiguranja*. [Na mreži] Available at: https://nados.ba/dokumenti/bs/odluke/BOS_OdlukaVrsteOsiguranja.pdf [Poslednji pristup August 2024].
48. Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 23/17, 2017. *Zakon o osiguranju*. [Na mreži] Available at: <https://aktuari.ba/> [Poslednji pristup August 2024].
49. Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 102/09, 2009. *Zakon o obaveznom osiguranju za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti*. [Na mreži] Available at: <https://online.slglasnik.org/sr/propisi/102-2009> [Poslednji pristup August 2024].
50. Službeni glasnik Republike srpske, broj: 78/20, 2020. *Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju*. [Na mreži] Available at: <https://www.slglasnik.org/sr/aktuelno/obavjestenja/objavjben-je-sgrs-7820> [Poslednji pristup August 2024].
51. Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 82/15, 2015. *Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju*. [Na mreži] Available at: <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mf/Documents/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%20%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B3%D1%83%D1%80>

[%D0%B0%D1%9A%D0%B8%D0%BC%D0%B0%20%D1%83%20%D1%81%D0%B](#)

[Poslednji pristup August 2024].

52. Smajić, M., Seizović, Z. & Turčalo, S., 2017. Humana sigurnost u postkonfliktnom kontekstu. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 36.
53. Smajić, M., Seizović, Z. & Turčalo, S., 2017. Humana sigurnost u postkonfliktnom kontekstu. U: Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, p. 34.
54. Stanić, L. & Glavaš, J., 2013. Uloga i značenje menadžmenta u osiguranju. *Ekonomski vjesnik*, 26(2), pp. 637-654.

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica **88** od **88**

Naziv odsjeka i/ili katedre: Sigurnosne i mirovne studije

Predmet: Zaštita i spašavanje

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Azmir Horman

Naslov rada: Uloga osiguravajućih društava u sistemu sigurnosti: Studija slučaja Adriatic osiguranje d.d. Sarajevo

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 84

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis